โปรย

อนุสรณ์

๑๗ เมษายน ๒๕๑๗

เนื่องในงานฌาปนกิจศพ

นางละเอียด (โปรย) สังข์ขำ

ณ เมรุวัดมกุฏกษัตริยาราม

กรุงเทพมหานคร

วันพุธที่ ๑๗ เมษายน ๒๕๑๗

ปรารภ

ในพิธีฌาปนกิจศพ นางละเอียด สังข์ขำ ณ เมรุวัดมกุฏกษัตริยาราม นายอดิเรก สังข์ขำ ผู้เป็นบุตร ได้มาขอเรื่องเพื่อรวมพิมพ์เป็นอนุสรณ์แก่ญาติมิตร และท่านที่เคารพนับถือ จึงเลือกเรื่อง คติพจน์ และ คติธรรม ให้พิมพ์ตามประสงค์

นางละเอียด สังข์ขำ มีความเชื่อความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนามั่นคง ได้มาสมาทานศีลฟังธรรมในวันธรรมสวนะ และวันเทศกาล ที่วัดราชบพิธเป็นประจำ ได้นำบุตรชายคือนายอดิเรกและนายสมิทธิ สังข์ขำ เข้าอุปสมบทในสำนัก จึงมีความคุ้นกับภิกษุสามเณรในวัดหลายรูป เมื่อทราบข่าวถึงมรณกรรม ก็นำความสลดใจแก่คณะอุบาสกอุบาสิกาและภิกษุสามเณรทั่วกัน

ขอผลานิสงส์ที่บัยชนทั้งหลายมีบุตรธิดาเป็นต้น ได้บำเพ็ญ เป็น บุพพเปต พลีธรรม บรรณาการ มา แล้ว ตาม ลำดับตราบเท่าถึงการฌาปนกิจศพ ด้วยน้ำใจมั่นต่อคุณคือกตัญญูกตเวทีนี้ จงเป็นบุญราศีมีกำลังนำความเจริญสุขสวัสดิ์พิพัฒนผล ศุภมงคลสถาพร แก่นางละเอียด สังข์ขำ ตามควรแก่

คติวิสัยในสัมปรายภพ สมเจตนาปรารภอุทิศถึงของปู่ยชนทั้งหลายมีบุตรธิดาเป็นต้น ทุกประการ อย่ามีความเสื่อมแต่สถานใด สถานหนึ่งเลย.

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (วาสน)

วัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม
วันอาทิตย์ ที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๑๗

นางละเอียด (โปรย) สังข์ขำ

ชาตะ ๒๔ ส.ค. ๒๔๔๑

มตะ ๓๑ มี.ค. ๒๕๑๖

ญาติพี่น้อง ลูก ๆ หลาน ๆ ถ่ายรูปร่วมกัน ในพิธีสวดพระอภิธรรม

ประวัติ

คุณแม่เดิมชื่อ "เยื้อน" เป็นบุตรของนายตั้วฮื้อ และนางเย็น อยู่ในตระกูลแซ่เฮง ซึ่งมีอาชีพค้าขาย เกิดเมื่อ ๒๔ สิงหาคม ๒๔๔๑ ครั้นอายุได้ ๓๐ ปี ได้ทำการสมรสกับนายบุญเสริม สังข์ขำ มีบุตรชายด้วยกัน ๓ คน คือ

นาย อดิเรก สังข์ขำ

นาย สมิทธิ์ สังข์ขำ

นาย กนก สังข์ขำ

แต่คุณแม่ก็ยังยึดอาชีพค้าขายเรื่อยมา คุณแม่เป็นคนอดทน เด็ดเดี่ยว ใจบุญ รักลูกตลอดจนกระทั่งพี่น้อง และหลานทุก ๆ คน ต่อมาได้เข้ารับราชการ เป็นผู้ปรุงอาหารในแผนกโภชนาการของโรงพยาบาลโรคจิต (โรงพยาบาลสมเด็จเจ้าพระยาเดี๋ยวนี้) ซึ่งนายแพทย์ที่สำเร็จออกมาทุกคนต้องได้ไปลิ้มรสแกงไก่ (เป็นประเพณี) ฝีมือคุณแม่ และได้เปลี่ยนชื่อเป็น "โปรย" ครั้นถึงสมัยปฏิรูปภาษาไทยใหม่ จึงได้เปลี่ยนชื่ออีกครั้งหนึ่งเป็น "ละเอียด" เนื่องจากคุณแม่เป็นคนรักลูก เราจึงไม่เคยแยกจากกันเลย คุณแม่ยอมลำบากทุกอย่าง เพื่อที่จะให้ลูก ๆ ได้อยู่สบาย ซ้ำขณะที่ยังรับราชการ

อยู่นั้น ในตอนเย็นพอมีเวลาว่าง คุณแม่ยังสู้อุตส่าห์ทำขนมขายอีก ซึ่งเป็นที่ยอมรับของชาวบ้านใกล้เคียงว่า ฝีมือทำขนมของคุณแม่อร่อยมาก และต่อมาคุณแม่ยังรับทำขนมสำหรับหมอและคนไข้ของโรงพยาบาลอีกด้วย ตอนนี้แหละที่ลูก ๆ ต้องโดดเข้าช่วยคุณแม่ตัวเป็นเกลียว คุณแม่ไม่เป็นคนหวงวิชา ได้พยายามถ่ายทอดให้ลูก ๆ ทุกคน

เมื่อคราวคุณแม่ต้องปลดเกษียนจากราชการ ได้นำเงินซึ่งเก็บหอมรอมริบไว้ได้จำนวนหนึ่ง ไปซื้อบ้านอยู่เอง และคราวนี้ก็เป็นหน้าที่ของลูก ๆ ที่จะต้องเลี้ยงดูท่านบ้างละ ดังนั้นคุณแม่จึงใช้เวลาว่างให้หมดไปกับการสร้างบุญสร้างกุศล ซึ่งท่านได้ปฏิบัติมาแต่ดั้งเดิมแล้ว ครั้นมีเวลาว่างมาก คุณแม่ก็ยิ่งทำบุญมากขึ้น ไม่ว่าจะมีการบุญกันที่ไหน ไม่ว่าใกล้หรือไกล ขึ้นเขาลงห้วย ต้องเดินทางลำบากแค่ไหน คุณแม่ต้องไปถึงที่นั้น ตราบจนกระทั่งวันหนึ่งคุณแม่มีอาการเป็นลม เมื่อได้แก้ไขฟื้นขึ้นมาแล้ว คุณแม่กลับมีอาการชาไปตลอดซีกซ้าย ลูก ๆ จึงได้รีบนำไปให้แพทย์ที่โรงพยาบาลสมเด็จเจ้าพระยาตรวจอาการปรากฏว่าคุณแม่เป็นเส้นเลือดในสมองอุดตันเฉียบพลัน แม้ทางโรงพยาบาลจะพยายามช่วยเหลือจนสุดความ

สามารถ คุณแม่ก็เพียงขยับเขยื้อนซีกซ้ายได้เท่านั้น ส่วนซีกขวานั้นใช้ได้ตามปกติ เมื่อพ้นเขตอันตรายแล้ว จึงได้นำกลับมารักษาที่บ้าน ซึ่งก็ยังคงอยู่ในความควบคุมของแพทย์โรงพยาบาลตลอดมา ถึงกระนั้น คุณแม่ก็ยังพยายามให้ลูก ๆ พาท่านไปวัดเพื่อทำบุญบ้าง ฟังเทศน์บ้างเป็นครั้งคราว ครั้นต่อมาเมื่อสังขารของท่านไม่อำนวยให้ จึงได้งดการพาท่านไปวัด โดยท่านใช้เวลากับการอ่านหนังสือประเภทธรรมบ้าง ฟังเทศน์ทางวิทยุ และโทรทัศน์บ้าง จวบจนกระทั่งค่ำวันที่ ๓๐ มีนาคม ๒๕๑๖ คุณแม่จึงได้จากลูก ๆ ไปด้วยอาการสงบ.

ลูก

แด่พี่ละเอียดที่นับถือ

พี่ละเอียด (เดิมชื่อ โปรย) สังข์ขำ เป็นลูกของน้องสาวของมารดาของเรา เกิดก่อนพวกเราจึงมีศักดิ์เป็นพี่ พี่ละเอียดฯ เป็นผู้ที่มีใจโอบอ้อมอารีย์ ไม่ทะเยอทะยาน มีความมานะอดทน อุตสาหะ ต่อสู้ชีวิตความเป็นอยู่ด้วยลำแข้งของตนเอง ตั้งแต่ยังเป็นสาวจนกระทั่งได้แต่งงานกับพี่เสริม สังข์ขำ มีบุตรด้วยกันสามคน คือ นายอดิเรก คนแรก นายสมิทธิ์ คนกลาง และ นายกนก คนสุดท้อง ปัจจุบันบุตรทั้งสามคนนี้ ต่างก็มีครอบครัวและแยกย้ายกันไปอยู่ที่อื่นตามความเหมาะสม คงเหลืออยู่แต่ครอบครัวนายสมิทธิ์ฯ เท่านั้น

พี่ละเอียดฯ ทำงานอยู่แผนกโภชนาที่โรงพยาบาลสมเด็จ-เจ้าพระยาจนครบเกษียณ ก็ออกมาพักผ่อนอยู่ที่บ้านริมทางรถไฟ สะพานยมราช โดยอยู่ในความอุปการะของลูก ๆ พี่ละเอียดฯ เป็นคนเคร่งในพุทธศาสนา ใส่บาตรทุกวันและทุกวันพระจะต้องไปฟังธรรมเทศนาที่วัดเป็นประจำ ในเทศกาลทอดกฐินหรือทอดผ้าป่า ไม่ว่าจะเป็นในกรุงเทพฯ หรือต่างจังหวัดไกล ๆ ก็ตาม ถ้ามีโอกาสจะต้องไปร่วมการกุศลกับเขา

ด้วยเสมอ แม้ก่อนจะล้มเจ็บก็ยังศรัทธาแก่กล้าไม่ย่อท้อ บางครั้ง ไปร่วมการกุศลทางไกลแล้วเกิดไม่สบายระหว่างทางก็เคยมี

เนื่องจากโรคาพยาธิมีอยู่ประจำโลก ที่มนุษย์ทุกคนจะปฏิเสธไม่ยอมรับไม่ได้ ฉะนั้น วันหนึ่งพี่ละเอียดฯ ก็ต้องได้รับจนได้ทั้ง ๆ ที่ไม่ปรารถนา คือวันหนึ่งขณะกำลังอาบน้ำแล้วก็ล้มลง ลูกสะใภ้และญาติทั้งบ้านช่วยกันประคองไปนอนและตามแพทย์มาตรวจร่างกาย จึงทราบว่าเส้นโลหิตในสมองอุดตันเฉียบพลัน ทำให้เป็นอัมพาตเดินไม่ได้ ต้องนั่ง ๆ นอน ๆ รับการปรนนิบัติจากลูกสะใภ้คนกลาง ชื่อนางสุคนธ์ชาติสังข์ขำ อยู่เป็นเวลาแรมปี ในระหว่างป่วยเป็นอัมพาตก็ยังนั่งใส่บาตรที่หน้าประตูบ้านทุกเช้า โดยลูกช่วยกันประคองเข้าออก และฟังธรรมเทศนาทางวิทยุทุกวันพระ นับว่าเป็นผู้ใฝ่หาความสงบทางใจได้เป็นอย่างดีผู้หนึ่ง

ต่อมาเมื่อวันที่ ๓๐ มีนาคม ๒๕๑๖ เวลาใกล้จะค่ำอยู่แล้ว โดยไม่มีลางสังหรณ์มาก่อนเลยว่าจะมีอะไรเกิดขึ้นก็ได้รับแจ้งจากนางสุคนธ์ชาติหลานสะใภ้ว่า "แม่ตายแล้ว" เราใจหายวาบ ที่ได้ทราบเร็วก็เพราะเราอยู่บ้านใกล้กัน จึง

รีบพากันไปดูให้แน่และทำความเคารพศพพี่ละเอียดฯ ผู้จากไปด้วยความสงบอย่างไม่มีวันกลับมาอีก ด้วยความเศร้าใจเป็นอย่างยิ่ง นางสุคนธ์ชาติเองก็ไม่ได้ดูใจแม่ผัว เพราะเข้าห้องน้ำ เสร็จแล้วออกมาจากห้องน้ำก็เข้าไปแตะเนื้อตัวแม่ผัว ถามว่า จะกินข้าวหรือยัง ไม่มีคำตอบ จึงได้ทราบว่า แม่ไม่ต้องการกินข้าวต่อไปอีกแล้ว

พี่ละเอียดฯ ถึงแก่กรรมคำนวณอายุได้ประมาณ ๗๘ ปี โดยธรรมชาติก็นับว่าสมควรแก่อายุขัยแล้ว ถึงกระนั้นก็ดี เราก็จะเว้นเสียซึ่งความอาลัยรักและคิดถึงต่อกันมิได้ กรรมใดที่ได้ล่วงเกินต่อกันจะเป็นด้วย กาย วาจา และใจ หรือไม่ก็ตาม ขออโหสิต่อกันโดยสิ้นเชิงและขอให้วิญญาณของพี่ละเอียดฯ จงสู่สุคติเถิด

จากน้อง

ทรัพย์ นุตสถิตย์

บุญนาค นุตสถิตย์

ศิลป นุตสถิตย์

อาลัยคุณน้า "เยื้อน"

คุณน้า "เยื้อน" เป็นญาติผู้ใหญ่คนหนึ่งที่ดิฉันเคารพและคุ้นเคยกันมานานแล้ว ท่านเป็นผู้ที่มีนิสัยตรงไปตรงมา และมีศีล มีสัจจะ พยายามประกอบกิจการงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เพียรพยายามเลี้ยงตัวและครอบครัว ให้บรรดาลูก ๆ ได้รับความเจริญเติบโต และมีการศึกษาตามอัตภาพ เป็นผู้ที่มีอัธยาศัยดี เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ ปฏิบัติแต่ความดีตลอดมา นับถือศาสนาและเคารพในคำสั่งสอนของพระโดยเคร่งครัด ถือเอาการทำบุญเป็นกิจวัตร เมื่อทราบว่ามีการบุญการกุศลที่ไหน ก็ศรัทธายึดถือทั้งบริจาคและปฏิบัติมิได้ว่างเว้น

คุณน้าเยื้อนเป็นผู้ที่มีคุณงามความดี น่าเคารพนับถือ และด้วยผลานิสงส์แห่งบุญกุศลที่ได้ประกอบมาโดยตลอด ขอจงดลบันดาลให้ดวงวิญญาณของคุณน้าเยื้อน จงประสพสุคติในสัมปรายภพด้วยเทอญ

สมใจ บุญประสิทธิ์
(หอพักเที่ยงธรรม)

"อาลัยแม่"

แม่เป็นผู้ให้กำเนิดแก่ลูก เลี้ยงลูกด้วยความทะนุถนอม และให้การศึกษาแก่ลูก ลูกทั้ง ๓ ไม่เคยจากอกอันอบอุ่นของแม่เลย ยามเด็กแม่เลี้ยงลูก เมื่อยามโตลูกก็เลี้ยงแม่มาจนวาระสุดท้าย ถึงแม้ว่าร่างกายของแม่จะเน่าเปื่อยผุพังไปตามกาลเวลาแล้วก็ตาม แต่ไออุ่นของแม่ก็ยังคงอยู่กับลูกตลอดเวลา แม่ยังไม่จากลูกไป ยังอยู่กับลูกทั้ง ๓ ชั่วกาลปาวสาน

จากลูกทั้ง ๓ ของแม่

แด่คุณแม่ที่เคารพ

เนื่องด้วยดิฉันได้มาเป็นสะใภ้ของคุณแม่ และได้อยู่ใกล้ชิดกับคุณแม่ก่อนที่คุณแม่จะจากลูก ๆ และหลานๆ ไปอย่างไม่มีวันกลับมาได้อีก จึงได้ทราบว่าคุณแม่เป็นผู้ที่เคร่งในพระพุทธศาสนาเป็นอันมาก และรักสงบ วันพระคุณแม่จะไปวัดฟังเทศน์ที่วัดราชบพิธ ซึ่งมีดิฉันติดตามไปด้วยทุกวันพระ ถ้าหากวันพระไหนตรงกับวันอาทิตย์ คุณแม่จะไปฟังเทศน์ที่วัดราชบพิธเสียครึ่งวัน ตอนบ่ายคุณแม่จะไปฟังที่โบสถ์วัดพระแก้ว เพื่อสักการะพระแก้วและฟังเทศน์ ตอนเย็นคุณแม่จะสวดมนต์จนเสร็จกิจทางวัดแล้วคุณแม่จึงจะกลับบ้าน คุณแม่ทำเช่นนี้เป็นประจำ และเวลาที่ทางวัดราชบพิธมีงานไม่ว่าจะเป็นงานอะไร คุณแม่จะต้องไปทุกครั้งและร่วมทำบุญด้วย ถ้ามีบวชนาคบางงานเท่านั้นที่แม่จะไม่ไป

เวลาทางวัดราชบพิธทอดกฐิน หรือไปทำบุญตามต่างจังหวัดหรือในกรุงเทพฯ คุณแม่จะไปทำบุญด้วยทุกครั้ง นอกจากเกิดเจ็บป่วยจึงจะเว้นไม่ไป คุณแม่ทำเช่นนี้เป็นประจำไม่ได้ขาด แม้ก่อนจะนอนคุณแม่จะต้องสวดมนต์ก่อนทุกครั้ง

จนกระทั่งมาวันหนึ่ง คุณแม่อาบน้ำแล้วล้มลงไป ดิฉัน

และญาติข้างเคียงได้ช่วยกันอุ้มคุณแม่มาผลัดเปลี่ยนผ้า และพยาบาล หายาหอมให้ทาน เยากระเป๋าน้ำร้อนให้กอด เอายาหม่องทาตามตัว จนคุณแม่รู้สึกตัวและบอกกับดิฉันให้ยกแขนทั้งสองข้างของคุณแม่ยกขึ้นยกลง เพื่อผายปอดให้หายใจคล่อง คุณแม่บอกอึดอัดหายใจไม่ออก

ตอนนั้นดิฉันมัวแต่ห่วงคุณแม่ จึงลืมไปเสียสนิทว่าควรจะโทร. ไปบอกลูก ๆ ของคุณแม่ให้ทราบ แม้สามีของดิฉันเองก็ไม่ทราบ จนเย็นและมืดทุกคนจึงได้ทราบ และรุ่งเช้าจึงพาไปหาหมอ ทำการรักษาอยู่ที่โรงพยาบาลสมเด็จเจ้าพระยา และตรวจพบว่าเส้นโลหิตอุดตันในสมองโดยเฉียบพลัน ตั้งแต่นั้นมาคุณแม่จึงเป็นอัมพาตไปครึ่งตัว แต่คุณแม่ก็ยังไม่หมดความมานะ ในวันพระบางโอกาสถ้าตรงกับวันอาทิตย์ คุณแม่จะบอกกับดิฉันและสามี ให้ช่วยพาไปวัดเพื่อนั่งฟังเทศน์ ทำจิตใจให้สงบและสบายใจ โดยที่ดิฉันและสามีจะพาคุณแม่ไปฟังเทศน์และทำใจให้สบายเสมอ

ก่อนที่คุณแม่จะจากไป เป็นวันพฤหัสที่ ๒๘ ดิฉันได้ป้อนอาหารให้ อาหารมื้อนี้จะเรียกว่าเป็นมื้อสุดท้ายก็ว่าได้ คุณแม่ทานได้มากและถามดิฉันว่าเล็กทำไมไม่มาวันนี้ ดิฉัน

ตอบว่าคุณเล็กไม่ว่าง คุณแม่หมายถึงลูกคนเล็ก ดิเรกไปไหน ทำไมไม่มา ดิฉันตอบว่าพี่ดิเรกไม่อยู่ไปต่างจังหวัด

คำพูดของคุณแม่ชัดเจน ซึ่งปกติแล้วคุณแม่จะพูดไม่ชัดมาตั้งแต่ล้มเจ็บ พอคุณแม่อิ่ม ดิฉันเอาน้ำให้ทานและบอกให้นอน, ประมาณ ๒๐ นาทีได้ดิฉันจึงเอายาให้คุณแม่ทาน แต่ดูผิดสังเกตุเพราะคุณแม่มองที่ตาดิฉันเหมือนจะพูดอะไร แต่ไม่มีคำพูดออกจากปากของคุณแม่และก็หลับตา, ดิฉันเรียกถามว่าคุณแม่จะพูดอะไรคุณแม่เป็นอะไรหรือ, แต่คุณแม่ไม่ตอบ ตั้งแต่วันนั้นมา คุณแม่ไม่ได้พูดอีกเลยได้แต่นอนหลับตาหายใจหอบเล็กน้อย สามีของดิฉันได้โทร. ไปบอกกับน้องว่าคุณแม่ไม่สบายให้มาบ้าน สามีและน้องได้ปรึกษากันว่าจะช่วยคุณแม่ได้อย่างไร แล้วเราจึงได้ไปตามหมอซึ่งอยู่ไม่ห่างบ้านเท่าใดนักมาตรวจอาการ เพราะขณะนั้นเวลาประมาณ ๒๑.๐๐ น. หมอได้ให้การรักษาและฉีดยาให้ ดิฉันได้พยาบาลคุณแม่ตามที่หมอสั่ง แต่คุณแม่ก็ทานไม่ได้มาก และแล้ววันที่ ๓๐ มีนาคม ๒๕๑๖ คุณแม่ก็จากลูก ๆ และหลาน ๆ ไปอย่างไม่มีวันกลับ พอคุณแม่เสียแล้วดิฉันจึงได้ทราบจากปากคุณหมอว่าแม่ปอดบวมเพราะกระดูกทรุดลงไปทับปอด ด้วยเหตุที่ว่าแม่

ป่วยเป็นอัมพาตต้องนอนและความชรา

บุญใดกุศลใดที่แม่ทำไว้ด้วยความบริสุทธิ์ ลูกขอให้บุญนั้น ๆ จงช่วยให้คุณแม่ไปสู่สุคติภพด้วยเทอญ.

จากลูก

สมิทธิ์-สุคนธชาติ สังข์ขำ

คติธรรม

ของ

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (วาสน) วัดราชบพิธ

ครั้งละนิด

ก้าวยาว ก้าวสั้น ถ้าหมั่นก้าว
แม้ถือ ไม้เท้า ยาวก็ใกล้
หยอดสตางค์ ทีละอัน ทุกวันไป
ย่อมเต็มไห หีบห่อ มิรอนาน.
เผ้าฉีก ปฏิทิน วันละแผ่น
ปีหนึ่งก็ หมดแท่น ล่อนแก่นผ่าน
ไม้จิ้มฟัน อันละครั้ง ทิ้งกล่องก้าน
มิถึงเดือน เหมือนผลาญ แหลกลาญไป.
นาฬิกา เดินดี อยู่ที่เดียว
เช้าประเดี๋ยว บ่ายค่ำ ต้องตามได้
เลื่อนเป็นวัน เดือนปี ทวีไว
เผลอหน่อยขึ้น ปีใหม่ ให้ระอา.

พลอยชีวิต คนเรา เฝ้าเขยื้อน
เขยิบเลื่อน แก่ขึ้น ตื่นสง่า
พอแก่ลง คิดรั้ง ยับยั้งชรา
เหนื่อยเปล่าคว้า น้ำเหลว ระทมทรวง.
อย่ามัวคิด แก้แก่ และเจ็บป่วย
ตลอดม้วย พลัดพราก ให้ลากถ่วง
เปลืองชีวิต เปล่าคุณ สุนทรปวง
กุศลหน่วง สุจริต ติดไตรทวาร.
ถนอมให้ ไพบูลย์ มนูญเจริญ
กอบก่อเกิน กับจิต สถิตสถาน
ปลดบาปเก่า เฝ้าป้อง ผองบาปพาล
อย่าให้ผ่าน ด้านกาย วจีมโน.
แม้จะถึง แตกกาย ทำลายขันธ์
อารมณ์มั่น ผ่องแผ้ว ใสแจ๋วโข
สุคติ หวังแน่น สู่แดนโอ-
พารชโย ดมดิเรก เอ อุ เอย.

(๑๒ พ.ย. ๑๖)

เจริญ - เจริญ

เจริญอายุพลันหยุด ประทุษชีวะสัตว์หลาย
เจริญทรัพย์พิบูลพราย เพราะทานาและอารี
เจริญรูปพรรณงาม ละลดความกุธัปรีช์
เจริญยศและศักดิ์ศรี สลัดเหล่าทะนงตน.
เจริญพูนตระกูลจอม สุภาพน้อมนิสัยดล
เจริญปรีช์ทวีมนต์ สนิทปราชญ์ฉลาดเชาว์.
เจริญสุขสบายบ่ม ภิรมย์สุจริตเผ้า
เจริญพลสกลเร้า ระดมฝึกอนามัย.
เจริญยิ่งสิรินทร ประชุมพรกุศลไกร
เจริญรักษ์เทพไท อุดมเมตตาการุญ.
เจริญมิตรภาพเพิ่ม ประเดิมสังคหาคุณ
เจริญผลิสติบุณณ์ มิเสพดื่มสุราบาน.
เจริญหนุนตระกูลคง ประสงค์ผู้สุศีลชาญ
เจริญปัจจุบันฐาน อุ,อา,กับกะสะสม.
เจริญยุติธรรมทัศน์ ประหัสอัคคติข่ม
เจริญสรรพสุขารมย์ กิเลสลับมิกลับคืน.

คติพจน์

อันวิชา ความรู้ สู้ศึกษา
เพิ่มสติ ปัญญา สง่าศรี
ยิ่งเรียนมาก ฉลาดแม่น แม้นเมธี
สิงอยู่ที่ ตัวเรา เชาว์วิไล.

พึงคิด ถามจด บทแบบปราชญ์
เรืองปรีชา สามารถ พิลาสใหญ่
จำทรงแม่น แน่นตรึก จารึกไว้
คล่องปาก ขึ้นใจ ใคร่ครวญชัด.

เหมือนอาศัย ความรู้ ผู้ปราดเปรื่อง
มาเติมเรือง อารมณ์ ประสมสวัสดิ์
ช่วยให้เรา เจ้าปรีชา สารพัด
ดำเนินชีวิ์ ประวัติ พัฒนา.

หากเรียนน้อย ถอยหรี่ ปรีชาต่ำ
อาชีพคร่ำ เหนื่อยกาย ทุกข์หลายท่า
ดังมามืด ไปมืด มืดชาตา
เสียชาติมา เกิดกก ตกอบาย.

ขยันเรียน เพียรจด จ้าวิชา
ที่ครูอา-จารย์สรร สอนขยาย
จะช่วยเพิ่ม เติมเฉลียว ฉลาดอุบาย
ดังมืดมา สว่างพราย ไปทุกกาล.
จึงเป็นคน สมคน กมลแม่น
ทั้งกายใจ วิไลแสน สมสถาน
ถ้าโง่เขลา เบาปัญญา ดื้อสามานย์
เกิดมากีด ขวางบ้าน ด่านเมืองเอย.

๑ ก.ย. ๒๕๑๖

อบรม อารมณ์ ของตน
จวบรู้ เหตุ.ผล สูงต่ำ
รู้อาตม์, ประมาณ, กาลประจำ,
รู้กำ- หนดคน ควรคบ.
อีกรู้ จรรยา สมาคม
เหมาะตาม นิยม, บรรจบ
๗ คุณ สมบัติ ปรารภ
ควรนบ นับหมู่ ผู้ดี.

ผู้ดี ใช่มี ทรัพย์ยศ
ปรากฏ มิตร,ไม- ตรีถี่
เรือกสวน ไร่นา ทวี
อำนาจ ศักดิ์ศรี, มินิยม.

ใครบ่ม สมบัติ สัตบุรุษ
ทั้ง ๗ พร้อมสุท- ธิสม
ถึงด้อย กุลชาติ์ ปรารมย์
ปราชญ์ชม ผู้ดี ที่คุณ.

ถึงแม้ แต่เดิม โง่เง่า
เหมือนมืด หมดเงา เห็นหุ่น
อาศัย เพียรพร่ำ ค้ำจุน
จักหนุน นำสว่าง ทางควร.

ใครเลย จะรอบ รู้ขวัญ
แต่ออก จากครรภ์ ทันด่วน
ต้องเล่า เรียนเพิ่ม เติมล้วน
ศึกษา เสร็จถ้วน ทำนอง.

วิชา ๗ คุณ สมบัติ
พระตรัส เพื่อเผ่า ชนผอง
อบรม บ่มใจ ไตร่ตรอง
เป็นช่อง เชิดชู ผู้ดีเอย.

๑ ตุลาคม ๒๕๑๖

พุทธศาสนคุณ

นยํ นยติ เมธาวี

คนมีปัญญา ย่อมแนะนำทางที่ควรแนะนำ

วิสัย คนมี ปรีชา สติ ปัญญา สง่าสม
รู้เหตุ เสียหาย ไม่นิยม อบรม เหตุชอบ ระบอบ-
งาม.
รู้จัก หลีกจาก เลวเจิ่น ดำเนิน ตามแนว ดีสาม
คือกาย วาจา ใจความ อร่าม อารมณ์ สุจริต.
นิสัย สนใจ สดับ ศึกษา กำกับ อุกฤษฏ์
ขยัน ค้นคว้า พินิจ สงสัย คอยคิด ต่อตาม.
หมั่นจด จำหลัก มักลืม เหมือนยืม ตำรา ตรา-
หลาม.
สำหรับ ค้นคว้า พยายาม สงสัย ข้อความ พื้นเพื่อน.
เป็นเหตุ รู้เห็น เด่นชัด สมัตถ์ ไม่มัก เลื่อนเปื้อน
มีแต่ แนะนำ ซ้ำเตือน เผื่อ เยือน แนะทาง อย่างดี.
เพื่อตั้ง ตัวได้ ในชีพ ให้รีบ ขยัน หมั่นจี้
ในการ ศึกษา พาที อดทน เต็มที่ เพื่อทรัพย์.

ได้มา ตั้งหน้า คุ้มครอง รักษา เข้าของ กำกับ
รู้จัก จับจ่าย ใช้รับ- ทานสม ฐานนับ พอตัว.
สำคัญ นั้นเพื่อน พึงตรอง ใคร่ครวญ ถ้วนถ่อง เถือก-
ทั่ว
คบแต่ เพื่อนดี ศรีนัว เลี่ยงเลิก เพื่อนชั่ว ห่าง-
ไกล.
วิสัย คนดี ดังว่า ชอบแนะ นำพา อาศัย
สู่ทาง ควรชอบ กอบใน ศีลธรรม ย้ำไว้ วงศ์คุณ.
พึงทราบ คนมี ปัญญา พูดจา แนะนำ อุดหนุน
แต่สิ่ง ประโยชน์ โรจน์จุน ล้วนบุญ บารมี มงคล.
ส่วนผู้ โง่เขลา เหล่าพาล ปากหวาน คิดอ่าน หวังผล
แนะสิ่ง เป็นส่วน ใส่ตน กังวล ปากท้อง เท่านั้น.
จึงควร หลีกห่าง ย่างหลบ อย่าคบ ค้าจัก พลอยปั่น
ให้ติด นิสัย ไพร่พันธ์ รุ่มร้อน ซ้อนอัน ตราย.
คบค้า สมาคม ใกล้ชิด ผู้ฉลาด บัณฑิต ดีหลาย
ท่านแนะ นำทาง ห่างร้าย สบแต่ คุณพราย เพลิด-
เพลิน.

ปุญญานิ ปรโลกสฺมึ ปติฏฺฐา โหนฺติ ปาณินํ
บุญเป็นที่พึ่งของสัตว์ ในโลกเบื้องหน้า

บุญคือ คุณงาม ความดี โสตถี ละเมียด เกียรติเกริ่น
สุขกาย สุขใจ เหลือเกิน มองเมิน ทิศไหน พรายตา.

สดับเสียง ล้วนเพียง,ไพเราะ กลิ่นหวล ล้วนเหมาะ นาสา
รสเลิศ อาหาร โอชา กายา อบพื้น แพรพรรณ.

ไปไหน มาไหน เนืองนอง มากผู้ รับรอง ปองขวัญ
ประสงค์ สิ่งไร ได้พลัน เว้นอา– ทิตย์จันทร์ จึงจน.

โรคภัย ในกาย สลายหมด อนา– มัยสด ชื่นกล่น
ดังนี้ ชี้บุญ อนนต์ ส่งผล ผาสุก สำราญ

ชาตินี้ มีบุญ อุปถัมภ์ น้อมนำ บุญเพิ่ม เติมผ่าน
ยิ่งให้ ทำบุญ สุนทาน ประมาณ มิหมด หมาย- เมิน.

บุญเก่า เผ้าหนุน บุญใหม่ ก่อสร้าง ต่อไป ยิ่งเนิ่น
บุญกอง มองเหนือ เหลือเกิน ดังเพลิน เพลิดบุญ อุ่นใจ.

ชาตินี้ สมบูรณ์ พูนบุญ จักหนุน ติดอาตม์ ชาติใหม่
ส่งเสริม อำนวย อวยชัย โลกใน ชาติหน้า ผาสุก.
เพราะบุญ คุณงาม ความดี ทำไว้ ชาตินี้ ปลื้ ปลุก
ให้เป็น ที่พึ่ง ทำนุก แสนสุข ในโลก เบื้องหน้า.
ผู้มี บุญน้อย หงอยเหงา จับเจ่า ทรมาน พาลกล้า
ยากจน ขั้นแค้น แสนเวทนา ทรมา ทรกรรม สำทับ.
โลกนี้ ไม่มี บุญช่วย โลกหน้า ยิ่งซวย กำกับ
เกิดไป ทุกชาติ ยิ่งยับ ย่อยยาก เข็ญนัก มิถ้วน.
เมื่อได้ ชาติเป็น มนุษย์ ควรรุด เร่งสร้าง บุญด่วน
จักเสริม ชาติสูง ปรุงล้วน ประมวญ บุญต่อ ตามกัน.
หากหลง อาศัย บุญเก่า มิเท่า ไรสิ้น บุญสั้น
บุญน้อย พลอยที่ พึ่งพันธ์ ชาติหน้า บุญมั่น ไม่มี.
จำต้อง ตกทุกข์ ได้ยาก ลำบาก ตลอดเรื่อง เมืองผี
สร้างบุญ ไว้บ้าง ยังดี มีที่ พึ่งพา อาศัย.
ยิ่งบุญ ไม่สร้าง หวังแต่ สร้างบาป จนแปร้ ปรุง-
ใหญ่
อย่าหวัง สุขเลย จัญไร ตกนรก หมกไหม้ ไฟรน.

นตฺถิ พาเล สหายตา
ความเป็นสหายไม่มีในคนพาล

ความเป็น สหาย ไม่มี ในคน อัปรีย์ พาลพ่น
เพราะทำ พูดคิด จิตล้น หาประโยชน์ ใส่ตน ฝ่าย-
เดียว.
คนอื่น ชื่นชอบ ครอบครัว พ่อแม่ ลูกตัว ปล่อยเปลี่ยว
ยิ่งญาติ มิตรสหาย ไม่เกี่ยว ข้องเหลียว ปล่อยปละ ละ-
เลย
จึงนับ ว่าพาล ร่านร้าย อย่าหมาย คบค้า สง่าเผย
ห่อนคบ ใครแน่ แท้เปรย ถึงเคย คุ้นบ้าง ยั้งใจ.
คำว่า สหาย หมายถึง ผู้ซึ่ง ร่วมกิจ การได้
รู้เช่น เห็นเชิง ระเริงไว้ ช่วยแล แก้ไข อุปถัมภ์.
ส่วนมิตร หมายมุ่ง ผู้คุ้น เคยจิต ตรงสุน ทรส่ำ
รักบุญ กลัวบาป เกรงกรรม ชื่นฉ่ำ เมตตา อารี.
อีกคำ ว่าญาติ จัดแปล รู้พวก กันแท้ แน่ที่
สืบสาย เลือดร่วม ปรานี รักเคา รพมี เมตตา.

ญาติมิตร สหาย เห็นอยู่ ว่าผู้ คุ้นเคย คบหา
เคยช่วย สงเคราะห์ กิจจา- นุกิจ ผลิตผา สุกใจ.

คนพาล สันดาน รั้นโง่ ถึงโต เติบฐา- นะไหน
ล้วนมุ่ง ประโยชน์ ตัวไว้ เป็นใหญ่ เสมอ เห่อเหิม.

จะคบ สมา- คมใคร หมายมุ่ง แต่ได้ เบ่อเริ่ม
ใครอื่น อดอยาก มากเจิม ห่อนช่วย กลับเติม ตกซ้ำ

น้ำใจ ไม่เจือ เผื่อแผ่ ญาติมิตร แล้วแต่ ต่ายต่ำ
ตัวใคร ตัวมัน หันนำ ปลุกปล้ำ เชิงช่วย ตัวเอง.

เขาดี มีสุข คนเดียว ใครอื่น เปล่าเปลี่ยว โฉง-
เฉง
ไม่มี เอื้อเฟื้อ เผื่อเพ่ง ตามเพลง ไม่เกิด กรุณา.

ฉะนี้ สมเด็จ ทศพล ตรัสแสดง มงคล คาถา
เริ่มห้าม คบพาล ทั้วหน้า ให้หา บัณฑิต ชิดชม.

เพราะความ เป็นสหาย ไม่มี ในคน พาลผี เผ็ดขม
หากเขา จักแสดง อารมณ์ อุดม ดิเรก ปานไร.

จงอย่า วางใจ ใกล้ชิด ถอยห่าง ยั้งคิด ดูใหม่
อย่าคบ เสียเลย สุขใจ ตกเข็ญ อย่างไร ไม่ร้อน.

ระวัง แต่พาล ในตน สิงสู่ ปะปน แอบซ่อน
คอยแอบ แนะนำ ตำบอน ถึงตอน ได้ประ โยชน์ตน.
จะกลาย เป็นพาล เสียเอง เขาอื่น เลยเกรง ปึ่น
มิอยาก คบหา พากล เพราะคน พาลไม่ คบจริง.

ราชา รฏฺฐสฺส ปญฺญาณํ
พระราชาเป็นเครื่องปรากฏของแว่นแคว้น

ราชา มหา กษัตริย์ ปกครอง ราษฎร์รัฐ ใหญ่-ยิ่ง
โดยธรรม ล้ำเลิศ ประเสริฐจริง เป็นมิ่ง มงคล นาคร.
ราชา ดังสง่า งอนรถ ปรากฏ เด่นไกล ไสว-สลอน
ใครเห็น เต้นก้ม ประนมกร ถวายพร จงทรง พระเจริญ.
บัญชา ราชกิจ ประสิทธิ์ผล ห่อนผลุน ผลันจน ช้าเนิ่น
ขาดความ ใคร่ครวญ ด่วนเกิน สิ้นขวัญ สรรเสริญ โสภา.

แม้เป็น เครื่องปรา- กฏแคว้น ก็เหมือน เผย-
แผน ไร้ค่า
มีแต่ ติฉิน นินทา ยิ่งกว่า สามัญ ราษฎร.

ราชา อารักษ์ อัครธรรม ประจำ อารมณ์ มิหย่อน
มุ่งช่วย อวยสุข ถาวร นาคร อยู่ดี กินดี.

แม้องค์ จะทรง กรากกรำ ขึ้นเขา ลุยน้ำ เต็มที่
หนทาง กันดาร พาลมี เพียงไร ไม่มี ย่อท้อ.

หวังแต่ เหล่าราษฎร์ ปราศทุกข์ ถึงสุข สำราญ กันบ้อ
อีกเครื่อง นุ่งห่ม สมล้อ หยูกยา มากพอ กันภัย.

ยังพืช พันธุ์พัก เง่าผล บ้างพวก ยืนต้น เผ่าใหม่
สัตว์เลี้ยง หมูเห็ด เป็ดไก่ ลาล่อ พอใช้ พาหนะ.

กับทรง ชี้ชัด ตรัสนำ การปลูก การชำ จังหวะ
ด้วยน้ำ พระทัย ใคร่จะ ชักจูง มุ่งส- วัสดี.

ในยาม ประพาส นคร โปรดเยี่ยม ราษฎร ทุกที่
ตรัสถาม ยามสุข คลุกคลี ใกล้ชิด มิมี รังเกียจ.

ทวยราษฎร์ ต่างมาด มนัส จงรัก ถนัด ในเกียรติ
มีเจ้า ชีวิต ชิดเฉียด ละเมียด ภักดี ปรีดา.

หยิ่งใจ ใต้ร่ม โพธิ์ทอง ปกครอง ป้องทุกข์ หรรษา
เกียรติยศ เกียรติคุณ ราชา ระบือ ลือหล้า นาเมือง.
แม้ชาว ต่างเทศ ตัวถ้วน ทุกคน พลอยชวน ฤาเลื่อง
ชมพระ บารมี รุ่งเรือง กระเดื่อง ทั่วด้าว แดน-
ไกล.
จึงควร เทิดทูล สุนทร กษัตริย์ บวร ยิ่งใหญ่
ประจำ ประเทศ เขตไทย ราชา ธิปไตย ตลอดกาล.
เป็นศรี สง่า ปรากฏ เกียรติยศ ยิ่งศักดิ์ อัครฐาน
ปานร่ม โพธิ์ทอง บัดดาล แว่นแคว้น ไพศาล บารมี.

สณฺหํ คิรํ อตฺถวตึ ปมุญฺเจ
ควรเปล่งวาจาไพเราะที่มีประโยชน์

ปากเรา ควรเฝ้า รักษา การเปล่ง วาจา ทุกที่
พูดแต่ ไพเราะ พาที ซื่อตรง ไม่มี มดเท็จ.
หรือหยาบ คายแค้น คับโสต ยุแหย่ ใส่โทษ ที่เด็ด
พูดพล่าม นำความ ขมเผ็ด เบ็ดเตล็ด เสียงเสียด เบียด-
เบียน.

หรือเขียน หนังสือ อื้อฉาว บอกข่าว ขึงขัง ดังเสียน
ยอกอก คนเขา เมาเฮี้ยน ติเตียน ยุย้ำ รำเคอะ.

อย่างนี้ ปากมี มากโทษ เหี้ยมโหด ลมปาก ตน-
เปรอะ
สร้างบาป ที่ปาก ยากเยอะ สะเออะ พ่นลม ขมเลว.

ลมบาป หยาบจาก ปากใคร พลอยให้ เจ้าของ ต้อง-
เหลว
หมดคน เชื่อถ้อย ถ่อยเปลว ตกเหว หายหด หมดคุณ.

พระตรัส ธรรมะ ประกาศ ชื่อว่า สามารถ หมกมุ่น
เปล่งวา- จาไพเราะ เหมาะหนุน อบอุ่น ใจฟู ผู้ฟัง.

และมาก ที่มี ประโยชน์ ไร้โทษ ทุกข์ปวง ถ่วงผัง
จึงทรง ศาสนา ประดัง ทั่วโลก คอยตั้ง ตาเรียน.

เพราะพุท- ธพจน์ พรรณา ใช่แต่ วาจา พาเหียร
ล้วนไพ- เราะประ- โยชน์เธียร ทุกสมัย ย่อมเวียน กราบ-
ไหว้.

น่าควร สาวก คารวะ มุ่งสะ- งบปาก มากให้
เปล่งถ้อย แต่พร้อย พังไพ- เราะได้ ประโยชน์ โรจน์-
เรือง.

สมศิษย์ ตถา คตโคตร เดชา กระโดด กระเดื่อง
อย่างเขา เบ่าปี่ ลมเปลือง เป็นเครื่อง ได้ทรัพย์ จับ-
ใจ.

ผู้ใด ใครใช้ ปากปด ส่อเสียด หยาบทด ทำใหญ่
ท่านเปรียบ ดังขวาน พั้นไซร้ ตนเอง ร่ำไป ปากบอน.

ไม่มี ใครใช้ ได้สอย ให้พูด ตะบอย บาปบ่อน
สร้างความ ทุกข์ซ้ำ เดือดร้อน บั่นทอน ทำลาย ตนเอง.

พึ่งเตือน พระเบือน บอกว่า ควรเปล่ง วาจา
เหมาะเหม็ง
ไพเราะ รับประ- โยชน์เร่ง เดชเด้ง โด่งดัง ดวงดาว.

หิยฺโยติ หิยฺยติ โปโส ปเรติ ปริหายติ
คนที่ผัดวันว่าพรุ่งนี้ ย่อมเสื่อม ยิ่งว่ามะรืนนี้ ก็ยิ่งเสื่อม

วันคืน เดือนปี ที่เวียน ผลัดเปลี่ยน มืดค่ำ ดำขาว
มิได้ หยุดหย่อน ผ่อนคราว คงก้าว ชั่วนา ตาปี.

ใช่เปลี่ยน เวียนแต่ วันคืน ให้ชื่น ฉ่ำดู อยู่นี้
เท่านั้น หาไม่ ใคร่ดี สำคัญ ชีวี พลอยเวียน.

ผลัดเปลี่ยน ตามวัน เดือนปี ทุกวิ- นาที หดเหี้ยน
อายุ ยิ่งเพิ่ม เริ่มเลี่ยน คือการ เกษียณ ชีวิต.

ชีวิต ยิ่งอา- ยุมาก ความแก่ เข้าพราก คอย-
ปลิด.
ให้ถึง ความตาย ใกล้ชิด เจ็บป่วย ตะบิด ตะบอย.

ชีวิต ที่ล่าม ตามวัน สำคัญ ยิ่งใหญ่ ได้คล้อย
หมดสิ้น ตามไป ไม่คอย กลับถอย ให้แก้ ตัวคืน.

คนผู้ ไม่รู้ ค่าชีพ เร่งรีบ สร้างคุณ บุญชื่น
เช่นเร่ง ศึกษา พาฟื้น ปรีชา ยาวยืน รื่นรมย์.

หรือเร่ง ทำมา หากิน ทรัพย์สิน คอยเก็บ สะสม
ใช้จ่าย สมฐาน นานบ่ม ท่านชม ชื่นหมั้น ขยันดี.

กลับปล่อย ให้วัน เวลา ไคลคลา ล่วงเปล่า ปลี้ๆ
ชอบผัด วันว่า พรุ่งนี้ ค่อยทำ กิจที่ ควรทำ.

ท่านว่า ย่อมเสื่อม เวลา อายุ ชรา เร่งร่ำ
มิกอบ ประโยชน์ คุณค้ำ ถึงความ ระยำ ตำบอน.

ยิ่งผัด ต่อวัน มะรืน ก็ยิ่ง จะขึ้น ขมบ่อน
เพราะเลว เริ่มรุก รามร้อน มากกว่า ยามก่อน ผัดมา.

จงดู ความเลว ทรามชั่ว ในตัว เราเร่ง ค้นหา
ถ้าชอบ ผัดวัน เวลา เฉื่อยชา หน้าที่ วุ่นวาย.

กิจน้อย จะพลอย เพิ่มมาก สะสม แล้วยาก ขวนขวาย
จัดแจง แปลงแก้ กระจาย ขยาย เพื่อกิจ ผลิตพลัน.

อย่ามัว มุ่งมอง ผองธูร คนอื่น วายวุ่น วนหวั่น
เพราะนอก หน้าที่ ตนรั้น ขืนดัน ทุรัง ทุเรศ.

ตรวจตน ดันส่วน เสื่อมเสีย รีบเขี่ย ขาดตั้ง สังเวช
อย่าผัด ประกัน วันเศษ จงเจต เพียรจ้ำ ล้ำคุณ.

อเวเรน จ สมฺมนฺติ
เวรย่อมระงับด้วยไม่มีเวร

การคิด ทำลาย ล้างผลาญ รังควาญ รานเขา เผ้าวุ่น
ให้เกิด เดือดร้อน บ่อนหนุน เกิดขุ่น เคืองขัด ชัดเวร.

มุ่งทำ ร้ายเขา เหล่านี้ ด้วยเป็น ไพรี ขุกเข็ญ
ย่อมก่อ ต่อภัย หมายเป็น กรรมเกณฑ์ สืบไป ไม่จาง.
เราคิด ริษยา พยาบาท อาฆาต คอยเบียด เบียน-บ้าง
เขาย่อม คิดตอบ โต้ทาง แรงร้าย ทุกอย่าง เยี่ยงกัน
สิ้นกาล นานเก่า เท่าไร หาไม่ เวรสืบ คืบขั้น
มีแต่ เวรขยาย กลายพัน ผูกเหนี่ยว เกี่ยวชั้น เหลน-หลาน.
เพราะเวร เป็นฤทธิ์ ลบล้าง ทำลาย ทุกอย่าง ประหาร
เหมือนลวก น้ำร้อน เดือดพล่าน ย่อมเกิด ต่อต้าน ทันใด.
กี่ภพ กี่ชาติ เชื้อสาย ห่อนสิ้น เวรร้าย ลงไม่
มีแต่ คิดแก้ แค้นไป กลผูก เส้นด้าย พัลวัน.
ผู้คิด กี่ขื่น- ขมแค้น คอยช่อง ทดแทน จ้า-ระหวั่น
หมดจิต ชื่นชื่น หื่นหรรษ์ ดังใจ ทศกรรฐ์ กอบเวร.
นำญาติ มิตรลูก หลานหลาย ล้มตาย มากเหมือน ว่า-เล่น
เพราะคอย คิดก่อ ต่อเกณฑ์ มิเว้น หยุดฆาต ขาดตอน.

ลงกา เลอเกียรติ กาหล กลับจ– ลาจล ล้มขอน
ด้วยไม่ คิดขัด ตัดรอน เวรผ่อน ระงับ ดับดาล.
ท่านจึง ตรัสสอน วอนว่า เวรทั้ง หลายหา หดหาญ
ด้วยคิด เวรต่อ ก่อการ หมดความ สำราญ รื่นรมย์.
จึงควร เจริญ เมตตา มั่นมาก กรุณา บุญบ่ม
อภัย ไม่ต่อ เวรระงม สะสม รักแรง แข็งขอบ.
เขาร้าย ต่อเรา เพียงไร เราไม่ ร้ายต่อ โต้ตอบ
ยึดเมต– ตาคุณ บุญชอบ ระบอบ เวรระงับ ดับร้าย.
ต่างอยู่ เย็นเป็น สุขสงบ ประสบ สุขกาย ใจใส
เวรตาม มิทัน มั่นใน พุทธ– ภาษิตไข คำคม.

สจฺจํ หเว สาธุตรํ รสานํ
ความสัตย์นั่นแล ดีกว่ารสทั้งหลาย

ความสัตย์ ซื่อตรง คงจริง ทุกสิ่ง เหตุการณ์ ด้านสม
กิจการ ก่อสร้าง อย่างนิยม ปรารมย์ ไม้ฉาก ลากเส้น.
สายดิ่ง ทิ้งเที่ยง บันทัด เครื่องวัด วงแน่ แท้เห็น
อีกตรง เวลา ตราเน้น มิเว้น ล่าช้า กวากฎ.

หน้าที่ ตนมี อย่างไร ปฏิ- บัติไป มิลด
ละความ ลำเอียง เลี่ยงปลด. งอคด ตามใจ ไม่ตรง.

อีกการ พิพาก ษาเหตุ พิจารณ์ พิเศษ ห่อนหลง
ตัดสิน คดี ที่ตรง เหตุผล เผยบ่ง บรรยาย.

เหล่านี้ ล้วนชี้ ความสัตย์ ต่างปอง บัญญัติ ขยาย
ทุกถึง หน้าที่ พิปราย ชวนชม ดื่มคล้าย รสลิ้ม.

มิเลือก พงศ์เผ่า เหล่ากอ ต่างก็ ชอบอร่อย เลิศอิ่ม
เช่นกัน สรรสัตย์ ซื่อยิ้ม เอมปริ่ม ปรารภ ทั่วกัน.

อีกอย่าง ความสัตย์ ประเสริฐ เลอเลิศ จริงแน่ แท้มั่น
คือทุกข์ และเหตุ เกิดพลัน นิโรธ กับมรรค์ มากคุณ.

สามารถ ให้ผู้ รู้ชัด กลายกลับ ประวัติ เกื้อ-
หนุน
ถึงชั้น อเสกข์ ศักดิ์บุญ อรหันต์ วิรุฬ โลกุดร.

ท่านจึง สอนว่า ความสัตย์ เป็นรส มหัศ- จรรย์ก่อน
ยิ่งกว่า รสหลาย โลกว่อน ดีแท้ แน่นอน รสเดียว.

ฉะนั้น ชวนกัน ก่อรส ความสัตย์ ซื่อหมด เกาะ-
เกี่ยว

การทำ การพูด สุดเฉลียว เพียรเคี่ยว เข็ญยืด ประ-
พฤติเพลิน.
ทำจริง พูดจริง ยิ่งยศ เกียรติคุณ ปรากฏ สรร-
เสริญ
ทั้งอดีต อนา คตเชิญ ชอบรส สัตย์เนิ่น นานมา.
อันรส อาหาร ผ่านลิ้น มักชม เฉพาะถิ่น สรรหา
หรือเพียง ครั้งคราว เพลา ไม่เหมือน สัจจา จริงรส.
แขกฝรั่ง อังกฤษ ไทยลาว กับข้าว ต่างเพี้ยน กันหมด
แต่ความ ซื่อสัตย์ จัดจด ทั่วทศ ทิศยิ่ง นิยม.
ล้วนชอบ ตรงกัน สรรซื่อ นับถือ เหมือนมาก ประสม
ควรคน คิดสัตย์ ซื่อชม ระดม ดื่มรส ซื่อตรง.

รกฺขมาโน สโต รกฺเข
ผู้รักษา ควรมีสติรักษา

จักควบ คุมดู รักษา เรือกสวน ไร่นา อย่าหลง
เพลิดเพลิน เมินอื่น จำนง ไม่ปลง จิตตั้ง ระวังดู.

ถึงแม้ กิริยา มารยาท เดินนั่ง ประมาท มากครู่
มิคอย ระวัง รั้งอยู่ สะดุด ล้มลุ่ เลยลาญ.

อาชีพ กสิกรรม พานิช กิจจา นุกิจ ทุกด้าน
ที่ตน กระทำ ประการ ให้จำ เริญศาน- ติสุข.

เพื่อผล ประโยชน์ เลี้ยงตัว ตลอด ครอบครัว ปราศ-
ทุกข์
ต้องซ่ำ ซองรัก- ษาปลุก ตามยุค สมัย หมั่นมี.

สติ ระลึก ตรึกตรอง เหตุผล ค้นมอง ถ้วนถี่
อะไร เป็นศั- ตรูบี- ฑารี่ เร็วรีบ ระวัง.

ภัยเก่า ให้เจ๊า โล่แล่น ภัยใหม่ มาแทน ก็ตั้ง
สติ รักษา อย่าพลั้ง ไผ่ผั้ง ฝากกลุ้ม คุ้มกัน.

สมบัติ พัสถาน บ้านเรือน เงินทอง ปองเยือน อย่า-
หยัน
เก็บเล็ก ผสมน้อย บ่อยมั่น นานวัน วิวัฒน์ มหัทธน.

หวังเพียง อย่างเมียง ประมาท ว่าตน ฉลาด เลิศล้น
เก่งกล้า สามารถ กว่าคน ทะนง หลงจน ประจำ.

เลินเล่อ เผลอไผล ใจตื่น เห่อหึ่น หลงไหล ไผ่ต่ำ
อวดเอง เก่งกล้า พาช้ำ ชอกนำ เศร้าเผือด เดือด-
ร้อน.

ด้วยขาด ระแวง ระวัง ลดกัง วลตัก เตือนต้อน
ย่อมได้ รับผล เหลือผ่อน ย่อหย่อน บ่อนบ่ม ทุกข์ภัย.

แม้ตั้ง สติ รักษา ตรวจตรา กาหล ฝนใฝ่
จนเต็ม กำลัง ตั้งใจ ผลดี ยังไม่ เต็มดี.

ชวนพลาด ขาดตก บกพร่อง เปิดช่อง เสียหาย บ่นปี้
ยิ่งห่าง การคุม วิธี ควบคุม วิถี รอบคอบ.

จะหา- ยนะ เพียงไร มิต้อง สงสัย ตรวจสอบ
จงตั้ง ระวัง ชวนชอบ อบรม ระบอบ สติ.

ให้ตื่น มากตาม ระวัง ทุกกิจ การกัง- วลตริ
ตรองรอบ คอบทุก อิริ- ยาบถ พร้อมพิ- จารณ์เจน.

จักเห็น คุณข้าม ความเสีย- หายเบี้ย หอยกลับ ดีเด่น
รู้เชิง รักษา กล้าเกณฑ์ สติรัก ษาเห็น มหันต์คุณ.

ทุกฺโข พาเลหิ สํวาโส อมิตฺเตเนว สพฺพทา
อยู่ร่วมกับพวกพาลนำทุกข์มาให้เสมอไป เหมือนอยู่ร่วมกับศัตรู

เกิดมา จักอยู่ ผู้เดียว เปล่าเปลี่ยว หนักหนา พา-
วุ่น
ไหนเรื่อง อาหาร เจือจุน เครื่องนุ่ง ห่มอุ่น องค์เอง.
ที่อยู่ เสนา- สนาศรม อาพาธ ระงม ข่มเร่ง
เหล่านี้ หมดที่ บรรเลง เกิดก่อ ต่อเพ่ง พบพาล.
ลำพัง ตัวใคร ไม่สา- มารถหา บำเรอ เสนอขาน
จำต้อง อาศัย ไหว้วาน ญาติมิตร คิดการ งานแทน.
คนที่ มีสาย เลือดร่วม เชื้อท่วม ทางพ่อ แม่แม่น
นับเจ็ด ชั้นเหล่า กอแดน เนื่องแน่น ชื่อญาติ อาจรู้.
ผู้ใช่ ญาติแต่ ร่วมกิจ ร่วมคิด เรียกมิตร ได้อยู่
เหล่านี้ นิสัย ใช่ผู้ บัณฑิต ชิดรู้ เหล่าพาล.
มักเห็น ประโยชน์ แก่ตน ส่วนคน อื่นไม่ เอาถ่าน
ตกทุกข์ เดือดร้อน รำคาญ ไม่มี สงสาร สงเคราะห์.

ตัวดี มีสุข ปลุกปราบ เอิบอาบ อิ่มเปรม ปลื้ม-
เหมาะ
ใครอื่น ได้ยาก มาเพาะ กลับเยาะ เย้ยหยัน พลัน-
เมิน.

ไม่อยาก ให้ใคร ดีเทียม มักเตรียม ทำลาย แต่เนิ่น
กลัวเขา มีทรัพย์ ยศเกิน กลับเกริ่น ล้างผลาญ ราญ-
รอน.

พระทรง เทศนา ภาษิต เตือนจิต ศึกษา นุศิษย์สอน
อย่าอยู่ ร่วมกิน หลับนอน สโมสร กับพาล เผ่าภัย.

มีแต่ จะนำ ความชั่ว เดือดร้อน พันพัว มาให้
คนพาล ลันดาน เลวไซร้ เหมือนถ่าน ติดไฟ ร้อน-
มือ.

ไม่พอง ก็ต้อง เปื้อนดำ เสียศักดิ์ ศรีซ้ำ เสียชื่อ
ยิ่งนิ สัยขาด สัตย์ซื่อ ใครชอบ เชื่อถือ ถึงร้าย.

ผู้รัก สมัคร สมาน คบค้า กับพาล มากหลาย
พาลย่อม นำทุกข์ ทำลาย เหมือนได้ ร่วมกับ ศัตรู.

ธรรมดา ศัตรู ผู้หวัง เสื่อมเสีย ทุกข์ทั้ง หมดสู
สิ้นศักดิ์ เสียศรี ทุกประตู เพราะอยู่ ร่วมพาล พาไป.

อนึ่ง พึงพิ- จารณ์ตน มีนิ- สัยปน พาลหรือไม่
ถ้ามี จงพลี ห่างไกล เพราะใคร ก็เกลียด เกรง-
พาล.
ญาติมิตร จะคิด คอยห่าง กลัวข้าง พิศม์ร้าย หมาย-
ผลาญ
ฝึกฝน จนจิต ตระการ อย่างท่าน บัณฑิต ผลิตคุณ.
เป็นที่ นิยม อาศัย เข้าใกล้ สุขสบาย คลายวุ่น
เหมือนอยู่ ร่วมหมู่ ญาติจุน เจือสุน- ทรเทิด เลิศรมย์.

นาสฺมเส อตฺตตฺถปญฺญมฺหิ
ไม่ควรไว้ใจคนเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว

เกิดมา เป็นคน กับเขา ควรเฝ้า หาคุณ งามบ่ม
งามกาย วาจา นิยม อารมณ์ ใจรัก หลักธรรม์.
เมื่อตน เจริญ เกรินกิติ ชีวิต ติดโสตถิ์ สุขสันติ์
จงคิด เจือแจง แบ่งปั้น สงเคราะห์ แก่กัน และกัน-
ควร.

แต่ถ้า พบเห็น เช่นชี้ คนที่ เห็นแก่ ตนด่วน
จะพูด ทำคิด จิตบ่วน ประมวล ประโยชน์ ใส่ตน.

ใครอื่น ดื่นทุกข์ ได้ยาก เมินหนี มิพาก เพียรขวน
ขวายสง- เคราะห์ช่วย กังวล หวังผล แต่ประ- โยชน์ตัว.

นิสัย ใครเห็น เช่นนี้ จงหลบ หลีกหนี อย่ามั่ว
สุมใกล้ สนิท ชิดมั้ว จะยั่ว ใจพลอย คล้อยตาม.

คนเช่น เห็นประโยชน์ ตนจัด มักไม่ ถือสัตย์ ซื่ออร่าม
เขาได้ เป็นดี ทวีความ โลภห่าม เหตุให้ ลืมเงา.

ขืนไว้ วางใจ นับถือ เบื้องต้น ยังซื่อ ตรงเบ้า
พอประ- โยชน์ขาด มาตเร้า เร่งเผ้า ล้วงควัก ตักตวง.

เอาตัว เองรอด ปลอดภัย เป็นดี มิใคร่ หวงห่วง
ใคร่อื่น สบยาก มากถ่วง ห่อนท้วง ติดตาม ถามเลย.

องค์พระ สัมพุท- ธเจ้า ทรงตรัส รบเร้า เตือนเอ่ย
สอบสา- วกตั้ง ระวังเอย อย่าเผย วางใจ ในคน.

ผู้เห็น ประโยชน์ ส่วนตัว ใจชั่ว ใจหยาบ บาปบ่น
เพราะเขา จะไม่ กังวล สืบสน ใจด้วย ช่วยทุกข์.

เดือดร้อน ได้ยาก บากหนี หลบลี้ หลีกไม่ ปลอบปลุก
ทอดทิ้ง ห่างเหิน เมินมุข หวังสุข แก่ตัว ทั่วกัน.

ฉะนั้น ตัวเรา จงเร่ง　ตรองเพ่ง พินิจ จิตมั่น
นิยม ประโยชน์ ตนพลัน　มากกว่า เขานั้น นึกเกรง.
ว่าจะ เป็นผู้ พระสาป　มิให้ ใครลาบ ล้วงเพ่ง
คบค้า สมา- คมเยง　ยำเร่ง หลีกไม่ ไว้วาง.
จักเหมือน ถูกทอด ทิ้งปล่อย　จากสัง- คมคอย ขัด-
ขวาง
โดดเดี่ยว เหี่ยวหด หมดทาง　ญาติมิตร ชิดห่าง เหินไกล.
หมดญาติ ขาดมิตร ติดขัด　อาชีพ พิบัติ บาปใหญ่
ทนทุกข์ ทรมาน น้ำใจ　โทษเห็น แก่ได้ ระดม.

สกฺกาโร กาปุริสํ หนฺติ
สักการะ ย่อมฆ่าคนชั่วเสีย

สักกา- ระลาภ ผลเผย　ควรเอ่ย เช่นเครื่อง นุ่งห่ม
อาหาร สถาน ภิรมย์　หลับนอน นิยม ยินดี.
เภสัช รักษา ไข้บ่วย　หรือรวย ไร่นา พื้นที่
เงินทอง ของใช้ ไว้มี　พาหนะ ขับขี่ คับคั่ง.

ตลอด ยศฐา- นะศักดิ์ โอ่อัค- คะเกียรติ ปลุกปลั่ง
เป็นต้น เหล่านี้ ระวัง อย่าฝั่ง ใจคิด ติดกุม.
ว่าเรา มีทรัพย์ นับมาก หายาก ที่ใคร เทียมทุ่ม
ชวนเผลอ เผยอ องค์คุม มักสุม ใจปลื้ม ลืมพงศ์.
เหมือนมา- นพเรียน คาถา เสกมะ ม่วงฐา- นะบ่ง
กษัตริย์ โปรดปราน มั่นคง ลาภยศ ก็ทรง ประทาน.
เขามี ความสุข ทุกอย่าง จนลืม ลู่ทาง คุณขาน
ของครู ทุคตะ ประจาน ใช่ผู้ โอมอ่าน เอื้อนมนต์.
กลับว่า ทิศา ปาโมกข์ จอมโจก เป็นอา- จารย์ต้น
ด้วยจิต ติดสัก- การล้น ฆ่าตน ผลเสื่อม มนตรา.
กษัตริย์ ให้เสก มะม่วง ผลพวง ไม่เกิด ดังว่า
เพราะอ- กตัญ ญุตา สักกา- ระหุ้ม คลุมครอง.
ถูกกริ้ว กราดไล่ ใสส่ง เสื่อมมง- คลบาป สนอง
ให้เสีย ศักดิ์ศรี ที่ปอง มัวหมอง เหมือนตาย วาย-
วาง.
แต่ว่า สักการ์ เหล่านี้ บัณฑิต ท่านดี ตัวห่าง
ด้วยเห็น เป็นเงา เลือนลาง เกิดอย่าง ชั่วคราว เท่านั้น.
เกิดขึ้น แล้วแปร เปลี่ยนกาย ดับสลาย ในที่ สุดขั้น
มิควร ยึดยุด ฉุดรั้น จะปั้น หัวหลง ลงอบาย.

เมื่อมี มาไม่ ใคร่ถือ ยามผลัด เปลี่ยนมือ ต่าง-
ฝ่าย
คงรู้ ตามหลัก กระจาย ตั้งตน เป็นนาย สักการ.

ไม่ดิ้น รนเผ้า แสวง เกินกำ- ลังแรง คิดอ่าน
รู้ธรร มะดา สาธารณ์ ปล่อยผ่าน อารมณ์ เลยไป.

มิยอม ให้สัก การะ กลุ้มประ จำจิต ติดได้
คงฆ่า แต่คน ชั่วไซร้ เพราะความ หลงไหล เลย-
มรณ์.

ส่วนบัณ ฑิตรู้ ธรรมชาติ จึงไม่ สามารถ รุมหลอน
กลับใช้ สักการ นั้นบ้อน สร้างประ- โยชน์สอน สา-
ธุชน.

โภคา สนฺนิจฺจยํ ยนฺติ วมฺมิโกวูปฐียติ
โภคทรัพย์ของผู้ครองเรือนดี ย่อมถึงความพอกพูน
เหมือนจอมปลวกกำลังก่อขึ้น

ทรัพย์สิน เงินทอง โภคา เรือกสวน ไร่นา สับสน
ย่อมเจริญ แก่ผู้ ครองตน ผู้คน ครอบครัว มั่วสุม.

เพราะรู้ จักการ ครองเรือน ยิ้มเยื้อน สุขสันต์ ชื่นชุ่ม
ด้วยความ ขยัน หมั่นคุม บั่นบาก มากรุม เรี่ยวแรง.

มิเห็น แก่การ เหน็ดเหนื่อย ปวดเมื่อย กว่าผัก หญ้า-
แห้ง
อดทน สนใจ ไม่แคลง มานะ แสวง สะสม.

รู้จัก กระเหม็ด กระแหม่ รักษา ค้าแม้ จำบ่ม
มิควร จับจ่าย ระงม ก็งด อดข่ม ใจคืน.

อบาย ะมุข ทุกข้อ ไม่ขอ ขยับ มือยื่น
นำมา ปฏิ บัติฟื้น ผึกผื่น ออมสิน ภิญโญ.

ครองเรือน ดีเด่น เช่นว่า ปราชญ์ย่อม โมทนา อ่าโอ่
ทรัพย์สิน ศฤงคาร พลันโอ- ฬารโต ใหญ่ยิ่ง พอกพูน.

ดูดัง ปลวกน้อย ค่อยขน ดินมา ปะปน เสริมสูญ
ทีละ นิดหน่อย พลอยนูน เป็นจอม ปลวกคูณ คำนึง.

หรือเหล่า แมลง ผึ้งน้อย ขยัน เฝ้าคอย บินบึ่ง
เที่ยวคาบ เกษร ซอนซึ้ง มาทำ รังผึ้ง พิสดาร.

เหล่านี้ เพราะขยัน หมั่นเพียร วนเวียน ผสม ผสาน
แม้ครั้ง ละเล็ก น้อยนาน อาจก่อ ตระการ มหึมา.

หรือหยาด อุทก ตกตุ่ม หยาดชุ่ม ละหยด มิช้า
ย่อมเต็ม ตุ่มโต มโหฬาร์ คุณค่า ของเพียร พยายาม.

โดยตรง กันข้าม เกียจคร้าน มิต้อง คิดอ่าน หาบหาม
กินแล้ว ก็นอน เต็มตาม ตื่นถาม เคี้ยวกิน ลิ้นเริง.

มิหนำ นำเสพ ของเมา กัญชา สุราเหล้า ล้วนเหลิง
สบายเพียง ชั่วคราว บ่างเบิ่ง โรคเล็ง รุมล้าง ทางชีพ.

ถึงมี มรดก ตกทอด ก็จำ วายวอด บ่มบีบ
มีแต่ ทางจ่าย คล้ายรีบ หมดหีบ หอห้อง ต้องละ-
ลาย.

พระสอน วอนไว้ ให้ตรึก สำนึก ถึงตน ขวนขวาย
พากเพียร สะสม อุดม,ภาย หน้าจึง สบาย ปลายมือ.

ความจน เป็นทุกข์ ยิ่งใหญ่ ทรมาน จิตใจ เสียชื่อ
เป็นคน คิดค่า คำลือ ระบือ บ่มเกียรติ คุณควร.

ยโส ลทฺธา น มชฺเชยฺย
ได้ยศแล้ว ไม่ควรเมา

บุคคล ทั้งหลาย ได้รับ ยกย่อง คำนับ ถือถ้วน
เป็นผู้ ยิ่งใหญ่ กระบวน ทรัพย์สิน มากล้วน เหลือ-
หลาย.

ไร่นา สาโท โคถึก　　พรรลึก ล้นหล้า ค้าขาย
จนรับ ยกย่อง ครองฝ่าย　　ร่ำรวย ด้วยคล้าย เศรษฐี.
และยิ่ง มีสมัคร พรรคพวก ห้อมล้อม สะดวก ทุกที่
เป็นบ- ริวาร กุลี-　　กุจอ มากมี บริวาร.
น้ำใจ ไผ่เผื่อ เจือจุน　　อุดหนุน ประโยชน์ ไพศาล
เพื่อสุข สัมฤทธิ์ สาธารณ์　　เพื่อนบ้าน ร้านถิ่น ยินยอม.
ยกให้ มีเกียรติ ยศยิ่ง　　เป็นมิ่ง ขวัญชีพ ถนอม
บุญหนัก ศักดิ์โอ- พารล้อม　　ทรัพย์ยศ มิตรพร้อม ไมตรี.
ดังนี้ ควรมี สำนึก　　ระลึก ยศศักดิ์ พรรคนี่
ได้รับ ร่วมกับ ความดี　　ตนมี มานะ กระทำ.
เป็นเครื่อง เชิดชู ดูเด่น　　ใครเห็น เป็นเยี่ยง อย่างย่ำ
อบรม บ่มจิต คิดดำ-　　เนินซ้ำ โสตถี สถาพร.
อย่าเมา หลงเผ้า ลืมองค์　　พะวง เลิศล้ำ กว่าก่อน
ประพฤติ กินอยู่ หลับนอน　　เบ่งอำ- นาจบ่อน เผลอตน.
สำคัญ ว่าเยิ่น เกินเขา　　บีบบัง คับเขา ปี้ป่น
ยิ่งมั่ง มีทรัพย์ เหลือล้น　　ยิ่งทุ มงคล เข้าครอง.
ยศนั้น เขายก ย่องไว้　　เพื่อใช้ ให้ทำ งานคล่อง
ขี้ข้า บรรดา ศักดิ์จอง　　ตามฐา- นะปอง ปรับปรุง.

เหมือนสวม หัวโขน โจนเต้น หมายเป็น ลิงยักษ์ มัก-
ยุ่ง
สำคัญ ยักษ์ลิง จริงจุง เลยมุ่ง ว่าจัง นั่งยิ้ม.

ครั้นถอด หัวโขน ลนลาน คือคน ชาวบ้าน หมดกริ่ม
ใช่ของ ยียวน ชวนลิ้ม เพียงชั่ว คราวอิ่ม อาบใจ.

อย่าแสดง ยศแต่ง เฟื่องฟู เสื่อมยศ หดหู่ เห็นไส้
อย่างอัน ธพาล ดาลไว้ ส่วนบัณ ฑิตไม่ มัวเมา.

มียศ เสื่อมยศ สภาพ โลกธรรม นำอาบ จิตเขย่า
ให้ลืม หลักธรรม นำเผ้า ไม่เที่ยง แท้เปล่า แปร-
ปรวน.

เกิดเอง ดับเอง เล็งรู้ หาอยู่ ในอำ– นาจถ้วน
จึงไม่ ควรเมา ยศล้วน มีส่วน สุขสันต์ บันเทิง.

■

วิธีเพิ่มศีลธรรม

โดย

**พระปริยัติโมลี (ปาสาทิโก) วัดราชบพิธ*

๒๔๙๙

ในเวลานี้ ท่านผู้มีความปรารถนาดีต่อประเทศชาติ ต่อประชาชน ด้วยน้ำใสใจจริง มักจะแสดงความหนักอกหนักใจในสถานการณ์ในอนาคตของประเทศชาติ ของประชาชนส่วนรวม ออกมาทางคำพูดบ้าง ทางตัวหนังสือบ้าง ทั้งนี้เพราะปรารภถึงศีลและธรรม อันเป็นโครงร่างแห่งความเป็นปึกแผ่นของประเทศชาติ อันเป็นฐานที่เกิดแห่งความสามัคคีในระหว่างคนกับคน กลุ่มชนกับกลุ่มชน กำลังทรุดโทรมเสื่อมสลายลงไปเรื่อย ๆ.

ศีลและธรรม คำพูด ๒ คำนี้ เป็นคำพูดที่ชาวเรามักยกขึ้นพูดควบไปด้วยกันเสมอ แต่ว่าคำทั้งสองนี้ มีความหมายไม่เหมือนกัน ศีล คือการตั้งใจควบคุมความประพฤติทางกายทางวาจามิให้เป็นทุจริต ธรรม โดยทั่วไปมีความหมายกว้าง แต่

**พระเทพโมลี ปัจจุบัน*

ธรรมที่ชาวเราใช้พูดควบกับศีลนี้ คือความมีจิตใจที่ไม่นิยมยินดีในความชั่ว แต่นิยมยินดีอยู่แต่ในความดี.

ตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา ศีล มีวินัยคือสิกขาบทที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้เป็นแนวดำเนิน ธรรม มีความบริสุทธิ์สะอาดแห่งจิตเป็นแนวดำเนิน ศีลเจริญขึ้นเพราะธรรม และธรรมก็เจริญขึ้นเพราะศีล ๒ สิ่งนี้ต่างเป็นเหตุเป็นผลของกันและกัน หากจะเปรียบคนให้เป็นตัวรถจักรรถไฟ วินัยย่อมเท่ากับรางรถไฟ กิริยาที่รถแล่นไปตามรางรถไฟ ย่อมเท่ากับศีล ความเรียบร้อยและการเดินสะดวกของเครื่องจักร ย่อมเท่ากับธรรม.

ตามความเป็นจริง เฉพาะตัวศีลและธรรมแท้ๆ ย่อมคงที่อยู่ในภาวะเดียว ไม่มีการเปลี่ยนแปลงแปรผัน คือไม่มีเสื่อมไม่มีเจริญ สิ่งใดยังมีเสื่อมยังมีเจริญ คือมีภาวะของตนไม่แน่นอนไม่คงที่ คือเปลี่ยนภาวะของตนเป็นอย่างนั้นบ้าง เป็นอย่างนี้บ้าง สิ่งนั้นไม่ใช่ศีล ไม่ใช่ธรรม แต่สิ่งนั้นเป็นวัตถุ เป็นสังขาร เป็นสัตว์ หรือเป็นบุคคล.

คำที่ว่า "ศีลธรรมเสื่อม" ที่ชาวเราใช้พูดกันอยู่นี้ หมายความว่า คนส่วนมากนำศีลและธรรมมาใช้น้อยไป คน

ส่วนมากพากันหันหลังให้ศีลและธรรม คือศีลและธรรมไม่เข้าไปปรุงแต่งอาการทางกายทางวาจาและจิตใจของคนส่วนมาก คนส่วนมากแปรภาวะของตัวเองไปเป็นคนหน้าด้าน หมดยางอาย กลายเป็นคนที่เห็นแก่ตัวจัด ไม่เคารพในสิทธิ ในชีวิตร่างกาย ในทรัพย์สินของผู้อื่น จะทำจะพูดหรือแม้จะคิดอะไร ๆ ออกมา ย่อมมุ่งอยู่ที่ตนจะได้สิ่งที่ตนต้องการเป็นมาตรฐาน แม้ในการจะได้สิ่งที่ตนต้องการนั้น ทารุณถึงต้องดำเนินกิจกรรมไปบนกองเลือดเนื้อบนกองกระดูก หรือในทะเลน้ำตาของประชาชน หรือถึงต้องทำลายรังซึ่งเป็นที่อยู่ของตนเอง ก็ดำเนินกิจกรรมไปได้ โดยไม่มีความขยะแขยง หรือแม้เพียงความตะขิดตะขวงใจก็ไม่มี.

ความเสื่อมศีลและธรรมของแต่ละคน ๆ ย่อมทำให้เกิดปฏิปักขภาพ คือย่อมทำให้เกิดการแตกร้าว ความดูถูกดูหมิ่น ความเกลียดชัง ความมุ่งร้าย ความทำลายล้างผลาญกัน อย่างที่โจรทำต่อผู้อื่น ขึ้นในระหว่างคนกับคน กลุ่มชนกับกลุ่มชน ปฏิปักขภาพที่เกิดขึ้นนี้ ย่อมทำให้ความเดือดร้อนลำบากเกิดขึ้นแก่ส่วนรวม ซึ่งย่อมทำให้บ้านเมืองทรุดโทรม ให้วินาศล่มจมกลายเป็นแดนแห่งเมืองนรก ในทางตรงกันข้าม ความมีศีล

และธรรมของแต่ละคน ๆ ย่อมทำให้เกิดภราดรภาพ คือให้เกิดความปรองดอง ความรัก ความเคารพนับถือกัน ความเกื้อกูลกัน ฉันพี่ฉันน้องขึ้นในระหว่างคนกับคน กลุ่มชนกับกลุ่มชน ภราดรภาพที่เกิดขึ้นนี้ ย่อมทำให้สันติสุขเกิดขึ้นแก่ส่วนรวม ทำบ้านเมืองให้เจริญรุ่งเรือง กลายเป็นแดนแห่งเมืองสวรรค์.

ในเวลานี้ ปรากฏว่าศีลและธรรมเสื่อม คือคนส่วนมากไม่ค่อยมีศีลและธรรม แม้ในวงข้าราชการซึ่งเป็นสังคมแห่งคนมีการศึกษาสูง ก็ปรากฏว่าความสัตย์ซื่อสุจริตลดน้อยลงไป เมื่อความเป็นไปของคนส่วนมากเป็นเช่นนี้ การประทุษร้ายเบียดเบียนล้างผลาญกัน การฉ้อโกงฉกลักกัน การล่วงละเมิดสิทธิของกันและกัน การใช้ตำแหน่งหน้าที่หาประโยชน์ในทางทุจริต จึงบัดเดี๋ยวก็เกิดฉาวโฉ่ขึ้นที่โน่น บัดเดี๋ยวก็เกิดฉาวโฉ่ขึ้นที่นี่ ส่วนที่ไม่ฉาวโฉ่ปรากฏออกมา คงจักมีมากกว่ามาก หากความเสื่อมเสียศีลและธรรมก่อตัวมากขึ้น ๆ และเป็นไปอยู่เช่นนี้เรื่อยไป ความวิบัติล่มจมจนถึงการต้องเสียความเป็นเอกราช คงจักต้องเกิดมีขึ้นแก่ประเทศชาติในวันหนึ่งข้างหน้าแน่ เพราะความเสื่อมเสียศีลและธรรมนี้ ย่อมทำให้คนกับคน กลุ่มชนกับกลุ่มชน รัฐกับราษฎร์ เกิดเป็นปฏิปักษ์ต่อกัน คือเกลียด

ชังเอาลัดเอาเปรียบกัน มุ่งร้ายล้างผลาญกัน แตกสามัคคีกัน.

ท่านผู้ใหญ่ในวงราชการ ที่มีความรักมีความปรารถนาดีต่อประเทศชาติ ต่อประชาชน ได้เริ่มจัดการแก้ไขความเสื่อมเสียศีลและธรรมนี้มาเป็นเวลานานแล้ว แต่ผลที่เกิดขึ้นจากการแก้ไขนี้ ยังไม่เป็นที่น่าพอใจเลย คือศีลและธรรมยังหาได้เกิดงอกงามเจริญเติบโตขึ้นมา ตามที่ทางราชการได้อุตส่าห์เพาะและพรวนดินรดน้ำมาด้วยเงินในงบประมาณของชาติเป็นเวลานานมาแล้วไม่ แม้ในกำแพงวัดซึ่งเป็นดงทึบแห่งศีลและธรรม แต่ในขณะนี้ศีลและธรรมในกำแพงวัด ก็ชักจะกลายเป็นต้นข้าวแห้งน้ำเหลืองเฉาลงไปมาก.

ในการแก้ไขศีลและธรรมให้กลับดีขึ้นโดยแน่นอนนี้ ชาวเราทราบกันเป็นอย่างดีแล้วว่า ต้องแก้ที่มูลเหตุ คือที่จุดก่อตัวอันทำให้ศีลและธรรมเสื่อม แต่ปัญหามีอยู่ว่า อะไรนะที่เป็นจุดก่อตัวที่ทำให้ศีลและธรรมเสื่อม ปัญหาในเรื่องจุดก่อตัวที่ทำให้ศีลและธรรมเสื่อมนี้ ยังเป็นปัญหาที่ขบไม่แตกในวงนักชำนาญการ เพราะถ้าขบแตกแล้ว ชาวเราคงจักได้เห็นศีลและธรรมเกิดและเจริญงอกงามดุจต้นข้าวได้น้ำและปุ๋ยบ้างแล้ว คณะกรรมการปราบทุจริตได้ค้นพบว่า มูลเหตุแห่งการทุจริตมีอยู่

๑๑ อย่าง มูลเหตุแห่งการทุจริต ๑๑ อย่างนี้ ข้าพเจ้าได้อ่านด้วยความพินิจพิเคราะห์แล้ว ของท่านก็ดูแยบยลน่าฟังดี แต่ดู ๆ จะมิใช่เป็นมูลเหตุแท้ แต่มันขยับจะเป็นมัชฌิมเหตุมากกว่า และมีมากประการนัก ยากที่จะจดจำและนำไปปฏิบัติเพื่อแก้ไข ในฐานที่ข้าพเจ้าเป็นพุทธศาสนิกที่มีความสนใจยิ่งอยู่ในพระธรรมของพระพุทธเจ้า มูลเหตุแห่งการเสื่อมศีลและธรรมนี้ ข้าพเจ้าขอยืนยันด้วยหลักธรรมของพระพุทธเจ้าว่า คือ การบำรุงกามกิเลส (กามกิเลส จะตัดเรียกเพียงว่า กาม ก็ได้) ของชุมชนมีมากเกินไป ในเวลานี้ การบำรุงกามกิเลสของชุมชนมีมากเกินสมควร บำรุงกันอย่างที่ท่านกล่าวไว้ในหนังสือมูลบทว่า "ตื่นเช้าก็เข้าหอ เผ้าสีซอล่อกามา" ทีเดียว กามกิเลสที่ก่อตัวขึ้น และสั่งสมอยู่ในจิตใจของแต่ละคน ๆ มากเกินไปนี่แหละเป็นมูลเหตุ คือเป็นเหตุซึ่งเป็นที่ตั้งขึ้นโดยเฉพาะแห่งการเห็นแก่ตัวจัด การเสียสัตย์ การไม่รักเกียรติ ความหมดยางอาย การหน้าด้าน การปลิ้นปล้อนยักยอกหลอกลวงฉ้อโกงฉกลักปล้นสดมภ์ ริษยาพยาบาท การข่มเหงเบียดเบียน ประทุษร้ายล้างผลาญกัน ซึ่งรวมเรียกอย่างสั้นว่า การเสื่อมแห่งศีลและธรรมละ

แต่ก่อนจะได้ขยายเนื้อความแห่งคำที่กล่าวนี้ จะได้กล่าวถึงอาหารของมนุษย์ก่อน อาหารของมนุษย์ เมื่อว่าโดยประเภทมีอยู่ ๒ อย่าง คือ อาหารของกาย และอาหารของกาม.

อาหารของกายนั้น พระพุทธเจ้าทรงเรียกว่าปัจจัย คำนี้ แปลว่าสิ่งที่ค้ำจุนชีวิต คือเป็นสิ่งที่หล่อเลี้ยงรักษาชีวิต ทำให้ชีวิตทรงอยู่ได้ เมื่อร่างกายไม่ได้ปัจจัยนี้ในขนาดที่ร่างกายต้องการ ร่างกายก็ต้องทรุดโทรม เมื่อไม่ได้หรือได้น้อยเกินไปชีวิตก็ต้องแตกดับ ปัจจัยมีอยู่ ๔ อย่าง คือ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยาแก้ไข้ อาหาร หมายถึงสิ่งซึ่งจะเข้าไปสร้างและซ่อมส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย ได้แก่ แป้ง น้ำตาล โปรตีน เกลือแร่ ไขมัน และวิตามิน เครื่องนุ่งห่ม ได้แก่ ผ้าหรือสิ่งซึ่งมีลักษณะอย่างผ้า ที่มีคุณภาพพอป้องกันอันตรายจากความเกินพอดีของดินฟ้าอากาศ และจากสัตว์เล็ก ๆ บางชนิด ที่อยู่ หมายถึงที่พำนักที่คนสร้างขึ้นเช่นบ้าน และที่ๆเป็นเองตามธรรมชาติเช่นถ้ำ ซึ่งมีคุณภาพพอใช้เป็นที่หลบอันตรายจากดินฟ้าอากาศและจากสัตว์ร้ายได้ ยาแก้โรค หมายถึงสิ่งที่ใช้แก้อ่อนเพลียและบำบัดโรค (ไม่ใช่ยาบำรุงความใคร่) อาหาร

กายทั้งนี้ ความต้องการของกายมีจุดอิ่มตัว คือเมื่อได้ในขนาดที่กายจำเป็นต้องใช้แล้ว ก็ไม่ต้องการอีก และอาหารกายนี้มนุษย์ไม่ว่าจะแตกต่างกันด้วยชาติ ด้วยผิวพรรณ ด้วยตระกูลอย่างไร ๆ ย่อมมีความต้องการตามความจำเป็นในปริมาณที่ไล่เลี่ยกัน หากปริมาณที่ต้องการนี้จะแตกต่างกันออกไปบ้าง ก็ด้วยเหตุแวดล้อม แต่ก็ไม่แตกต่างกันมากนัก ดังเช่นอาหารจำพวกซ่อมและสร้างร่างกาย ในวันหนึ่ง คนที่ทำงานหนักในขนาดกลาง ย่อมต้องการในประมาณซึ่งจะให้ความร้อนในจำนวน๒,๕๐๐แคโลรี่ เพื่อทดแทนความร้อนที่ต้องเสียไปใน ๑ วัน สำหรับคนที่ทำงานหนักมากหรือน้อยกว่าขนาดกลาง เช่นช่างตีเหล็กและบรรพชิต ย่อมมีความต้องการอาหารนี้มากหรือน้อยกว่าขนาดที่กล่าวนี้บ้าง อาหารแห่งกายทั้ง ๔ ชนิดนี้ เมื่อเพ่งชนิดที่เป็นอาหารแห่งกายแท้ ๆ ย่อมมีราคาไม่แพง เมื่อเพ่งชนิดให้เป็นอาหารแห่งกามด้วย ย่อมมีราคาแพงขึ้น เช่นเมื่อจะดื่มน้ำเพียงเพื่อสนองความต้องการแห่งกาย ก็เพียงเลือกดื่มแต่น้ำที่สะอาด แต่เมื่อจะดื่มน้ำให้เป็นอาหารของกามด้วย ย่อมต้องดื่มน้ำที่มีการแต่งสี แต่งกลิ่น แต่งรส แต่งอุณหภูมิ น้ำที่เป็นอาหารของกามด้วยนี้ ย่อมมีราคาแพงกว่าน้ำที่เป็น

อาหารของกายแท้ ๆ ในการบริโภคปัจจัย ๔ ของบรรพชิต พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติวินัย ห้ามมิให้บริโภคด้วยความเป็นอาหารของกาม แต่ให้บริโภคด้วยการกำหนดไว้ในใจเพียงให้เป็นอาหารของกายแท้ ๆ ทั้งนี้ ก็ด้วยทรงมุ่งจะป้องกันมิให้กลืนกามกิเลสเข้าไปด้วยนั่นเอง แต่ในบัดนี้ส่วนมากการกำหนดใจในทำนองนี้ ทำกันเพียงพอเป็นพิธีกรรมเท่านั้น หาได้สำเร็จประโยชน์ตามพระพุทธประสงค์ไม่ เช่นนี้ในวัดในพระพุทธศาสนานี้ อาหารของกาม จึงได้มีอยู่มากจนเฟ้อ.

อาหารของกาม คือ รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะที่น่าใคร่ น่าปรารถนา รูป ได้แก่แสงสี (วรรณรังสี) สะท้อนที่มีสัณฐานทรวดทรง เสียง ได้แก่คลื่นอากาศที่มีขนาดความสั้นพอที่ประสาทหูจะรับฟังได้ กลิ่น ได้แก่ไอระเหยของสิ่งต่างๆ รส ได้แก่โอชะของสิ่งต่าง ๆ โผฏฐัพพะ ได้แก่ความแข็งความร้อนในสิ่งต่างๆ รูป เสียง กลิ่น รส และโผฏฐัพพะทั้ง ๕ อย่างนี้ เฉพาะชนิดที่สวย สด งดงาม ไพเราะ เจื้อยแจ้ว อ่อนโยน หอมหวลเอร็ดอร่อย นุ่มนิ่ม ก่อความเสียวสร้านให้ในเมื่อได้สัมผัสทางประสาทตา ประสาทหู ประสาทจมูก ประสาทลิ้น ประสาทกาย ซึ่งรวมเรียกสั้นๆว่า กามคุณ

ทั้ง ๕ (กามคุณ แปลว่าส่วนที่น่าใคร่) จัดเป็นอาหารของกามแต่ละอย่าง ๆ.

เมื่อรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ชนิดที่เป็นอาหารของกามเหล่านี้อย่างใดอย่างหนึ่งผ่านเข้ามาทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น หรือทางกาย ย่อมทำให้รู้สึกสบาย ความกำหนัด ความใคร่ ความติดใจ ความมีเสน่หาอาลัยในความรู้สึกสบาย ที่เกิดขึ้นในรูป ในเสียง ในกลิ่น ในรส หรือในโผฏฐัพพะนั้น ได้ชื่อว่ากามกิเลส กามกิเลสที่เกิดขึ้นมาย่อมแผ่สร้านเข้าผสมจิต แปลงจิตให้เศร้าหมอง พร้อมกับขับไล่ความรู้สึกผิดชอบ ความเป็นตัวของตัวเองออก ตามขนาดแห่งกามกิเลสที่เกิดขึ้นนั้น ผู้ที่ตกอยู่ภายใต้อำนาจของกามกิเลสย่อมถูกกามกิเลสกดดันบังคับให้ทะเยอทะยานแสวงหาอาหารของกามมาบำเรอกามกิเลส ความต้องการอาหาร ของกามกิเลสไม่มีจุดอิ่มตัว ยิ่งได้อาหารมาก กามกิเลสก็ยิ่งฟูมาก กามกิเลสฟูมากขึ้นเท่าใด ยิ่งต้องการกินอาหารของมันมากขึ้นเท่านั้น เหมือนดวงไฟ ต้องการเชื้อไฟโดยไม่มีจุดอิ่มตัว เชื้อมีให้ดวงไฟกินมากเท่าใด ดวงไฟก็กินหมดเท่านั้น และพร้อมกันนั้น ดวงไฟก็ขยายโตขึ้นตามปริมาณแห่งเชื้อที่ได้กินนั้น และ

ดวงไฟที่ขยายโตขึ้น ก็ย่อมต้องการกินเชื้อไฟมากขึ้นอีก.

กามกิเลสที่เกิดขึ้นแล้วนี้ มิได้สูญสลายไปทางไหน คงสะสมตัวอยู่ในจิตดวงนั้นนั่นเอง เมื่อไม่มีสิ่งเร้า ก็เพียงแต่ตกตะกอนอยู่ ไม่ทำจิตให้เศร้าหมอง แต่ว่าย่อมมีอำนาจในทางแปรภาวะแห่งอัธยาศัยของผู้นั้น ให้กลายเป็นคนหมกมุ่นมักมากในกามมากขึ้น กามกิเลสตกลงไปมากเท่าใด อัธยาศัยของผู้นั้นก็หมกมุ่นมักมากในกามเพิ่มมากขึ้นเท่านั้น.

ในทุกๆ ครั้งที่ได้สัมผัสกับอาหารของกามนี้ทางประสาททั้ง ๕ หากไม่มีสติ ไม่มีความสำรวมระวัง กามกิเลสย่อมต้องตกลงไปในจิตเสมอ กามกิเลสที่ตกลงไปใหม่ ย่อมไปจูงเอากามกิเลสเก่าที่ตกตะกอนอยู่ขึ้นมาผสมจิตด้วย จิตถูกกามกิเลสครอบงำมากขึ้นเท่าใด ย่อมมีความเศร้าหมองมากขึ้นเท่านั้น และความเศร้าหมองนั้น ก็ลบเอาความรู้สึกผิดชอบออกมากเท่านั้นด้วย คนที่เกลือกกลั้วพัวพันอยู่กับอาหารของกาม โดยมิได้มีอุบายชำระจิตใจ นานวันเท่าใด กามกิเลสก็แปลงเขาให้เป็นคนมีอัธยาศัยมักมากในกามมากขึ้นเท่านั้น.

ก็อันสถานที่ซึ่งเป็นที่อยู่แห่งอาหารของกาม และตัวอาหารของกามเอง ในเวลานี้ เรามีอยู่มากเกินความพอดี สถาน

ที่และสิ่งเหล่านี้ ได้แก่สถานีวิทยุ ทั้งกระจายเสียง ทั้งโทรภาพ โรงมหรสพ สถานลีลาศ มัชปานาคาร (โรงขายน้ำเมา) บ่อนการพนัน สนามมวย สนามกีฬา สโมสร น้ำเมา ฝิ่น หนังสือและภาพหยาบโลน การฟ้อน การขับ การประโคม ระบำนุ่งน้อยห่มน้อย รำวง ภาพยนตร์ ละคร ลิเก เทศน์ประเภทร้องเพลงหรือตลกคะนอง ของหอม เครื่องชูรส เครื่องปลอมแปลงปกปิดสภาพของร่างกาย เครื่องเสริมความใคร่ การสังสรรค์กันเกินขอบเขตในระหว่างคนต่างเพศ ฯลฯ ในทุก ๆ ครั้งที่คนเข้าไปเกี่ยวข้องกับตัวอาหารของกามเหล่านี้ เมื่อไม่รู้เท่าทันย่อมต้องมีกามกิเลสเกิดขึ้นในจิตเสมอ ยิ่งเกี่ยวข้องมากขึ้นเท่าใด กามกิเลสก็ยิ่งเกิดมีมากขึ้นเท่านั้น กามกิเลสเกิดมีมากขึ้นเท่าใด ความลุ่มหลงตัว ความเห็นแก่ตัว ความมุ่งบำเรอตัวด้วยอาหารของกามกิเลสก็มีมากขึ้นเท่านั้น.

กามกิเลส นอกจากเจ้าตัวจะเพาะขึ้นด้วยการเข้าไปเกี่ยวข้องกับอาหารของกามกิเลสเหล่านี้แล้ว ผู้หลักผู้ใหญ่ยังชอบเพิ่มกามกิเลสให้แก่เด็กเล็กตามอำนาจแห่งความกดดันแห่งกามกิเลสของตัวมาตั้งแต่เมื่อเด็กยังนอนอยู่บนผ้าอ้อมทีเดียวอีกด้วย คือในการเลี้ยงเด็ก เรามีประเพณีที่ไปเพิ่มกามกิเลสและเพาะ

อัธยาศัยเป็นคนหมกมุ่นในกาม ให้แก่เด็กมาตั้งแต่เด็กยังเล็ก ๆ โดยเด็กมิได้มีความต้องการเลย ประเพณีอันนี้ก็คือ เราชอบเอาเครื่องประดับไปตบแต่งให้เด็ก เอาเครื่องหอมเครื่องลูบไล้ฉาบทาไปประพรมลูบไล้ฉาบทาให้เด็ก เราพาให้เด็กไปฟังดนตรีไปดูการละเล่นเต้นรำ บางทีถึงต้องผ่าแดดผ่าน้ำค้างอดหลับอดนอน เราหาสิ่งที่มีสีแปลก ๆ มาให้เด็กชม เวลานอนเราก็มีการเห่กล่อมชวนเด็กให้เพลิดเพลิน บางทีเราก็เอาเด็กใส่เปลไกวให้มึนเมา กามกิเลสที่เราเพาะให้นี้ ย่อมเข้าไปติดจิตใจเด็กแน่นจนกลายไปเป็นพื้นอัธยาศัยที่แก้ไขได้โดยยากยิ่ง เพราะจิตของเด็กเล็กนั้น เปรียบเหมือนผ้าขาว เมื่อรับย้อมสีอะไรเข้าไว้แล้ว ย่อมยากที่จะสำรอกสีนั้นออกให้กลับขาวผ่องเช่นเดิมได้ ความเป็นจริง เด็กเล็ก ๆ ไม่มีความต้องการอาหารของกามเลย แต่มีความต้องการอาหารของกายชนิดที่มีธาตุต่าง ๆ ที่ร่างกายมีความต้องการโดยครบถ้วน และมีปริมาณเพียงพอกับความต้องการของร่างกาย กับให้ได้หลับนอนในที่โปร่งมีอากาศบริสุทธิ์ปราศจากเสียงรบกวน ให้มากพอเท่านั้น.

อาหารของกามแต่ละสิ่ง ๆ ย่อมมีราคาแพงกว่าอาหารของกายแท้ ๆ อย่างมากมาย ในคนที่มีรายได้เดือนละ ๘๐๐ บาท

เงินทุกๆบาทที่เขาใช้ออกไป จะเป็นอาหารของกายแท้ ๆ เพียงสักบาทละ ๔๐ สตางค์เท่านั้น ส่วนในคนที่มีรายได้เดือนละ ๑๐,๐๐๐ บาท เงินทุก ๆ บาทที่เขาใช้ออกไปจะเป็นอาหารของกายแท้ ๆ เพียงสักบาทละ ๕ สตางค์ก็ไม่ค่อยจะถึง

เมื่อมีการบำรุงกามกิเลสให้เกิดมากขึ้นเท่าใด กามกิเลสก็กดดันบังคับให้ต้องซื้ออาหารของกามซึ่งมีราคาแพงมากขึ้นเท่านั้น ของบางอย่าง ลำพังตัวมันเอง ไม่มีราคาค่างวดอะไรเลย เช่นต้นกล้วยไม้บางชนิดที่กำลังนิยมกันอยู่ในเวลานี้ แต่เมื่อมันเกิดเป็นอาหารของกามขึ้น ค่าตัวของมันกลับถีบขึ้นไปเป็นเรือนพันเรือนหมื่นบาท คน เมื่อต้องใช้จ่ายทรัพย์ซื้ออาหารของกามมากเช่นนี้ การเสียเศรษฐกิจส่วนตัวก็เกิดติดตามขึ้นมา ทั้งนี้ เพราะค่าแรงงานในทางสุจริตของคนสามัญโดยทั่วไปคน๑ เพียงแต่จะใช้เป็นค่าเลี้ยงครอบครัวจำนวน๓-๔ คนให้มีการกินดีอยู่ดีในส่วนที่จำเป็นแก่ชีวิตจริงๆก็ไม่ค่อยจะพอเสียแล้ว เมื่อรายได้ในทางสุจริตมีน้อย ไม่พอจะจ่ายซื้ออาหารของกาม แต่ความกดดันของกามกิเลสที่รบเร้าบังคับให้หาอาหารมาบำเรอมันมีอยู่อย่างรุนแรง เมื่อเป็นเช่นนี้ ความโลภ คือความคิดที่จะเอาทรัพย์สินของผู้อื่นมาเป็นของตน ก็เกิดติดตามขึ้นมา

(ความอยากได้ทรัพย์สินด้วยการขวนขวายทำการงานที่สุจริต ไม่ใช่ความโลภ เพราะไม่เป็นฐานที่เกิดของการทำความชั่ว แต่คนส่วนมากมักเข้าใจว่าเป็นความโลภ) ความโลภเมื่อเกิดขึ้นย่อมเกิดขึ้นมาพร้อมกับการขับไล่ความรู้สึกผิดชอบ ความรักธรรม ความรักเกียรติ ความเป็นคนมียางอาย ออกไปจากจิตตามขนาดของความโลภที่เกิดขึ้นมานั้น ต่อแต่นั้น ความเป็นคนชั่ว การประพฤติทุจริตต่าง ๆ ก็เกิดติดตามขึ้นมา ตั้งต้นแต่ความเป็นคนเสียสัตย์ หน้าด้าน หมดยางอาย การหารายได้ในทางทารุณ ในทางที่ผิด การใช้อำนาจหน้าที่หาประโยชน์ในทางที่ผิด การติดสินบน การรับสินบน การยักยอกฉ้อโกงปล้นสดมภ์ ตู่ ตระบัด ก็เกิดติดตามขึ้นมาเป็นแถว ๆ เมื่อมีใครมาเกิดเป็นอุปสรรคแห่งการได้ทรัพย์ ได้อาหารของกาม จะด้วยมีความจงใจหรือไม่มีก็ตาม ย่อมเกิดความโกรธ ความพยาบาทมาดร้ายขึ้น และอาจถึงมีการประทุษร้ายร่างกาย ชีวิต ทรัพย์สิน หรือสิทธิโดยชอบของผู้นั้นออกไปก็ได้ หรือเมื่อทำร้ายใครไม่ได้ กลับทำร้ายตนเองก็มี นอกจากนี้ ผู้เช่นนี้ ยังมีความมักใหญ่ ทะเยอทะยานอยากได้ตำแหน่ง อยากได้อำนาจที่มีลู่ทางจะได้อาหารของกาม หรือแสวงหาอาหารของกามได้มาก ๆ

เมื่อมีความมักใหญ่เกิดขึ้น ความริษยา คือการกลัวผู้อื่นจะดีล้ำหน้าตนก็ย่อมเกิดติดตามขึ้นมา ความริษยานี้ อาจถึงทำให้มีการรบราฆ่าฟันกันล้มตายเป็นการใหญ่ก็ได้ คนที่เพาะกามกิเลสขึ้นมามาก ย่อมกลายเป็นคนหยิบโหย่งอ่อนแอ หลบหลีกการงานที่มีความยากลำบาก มุ่งแต่จะหาสิ่งที่ก่อให้เกิดความเพลิดเพลินหมกมุ่นมัวเมาอยู่แต่ในการตกแต่งประดับประดาร่างกาย ใช้แรงงานไปในทางที่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์มากเกินสมควร เป็นคนกินยากอยู่ยาก และหากบำรุงกามกิเลสขึ้นมามากเกินขอบเขตอาจกลายเป็นคนเป็นโรคอุปทาน เป็นที่รังเกียจในวงสังคมก็ได้.

เมื่อมีการบำรุงบำเรอกามกิเลสกันมาก อาหารของกามกิเลสก็ขายดี คนที่ถือเอาการขายรูป ขายเสียง ขายกลิ่น ขายรสขายโผฏฐัพพะ เป็นการอาชีพก็ย่อมมีมากขึ้น นักอุตสาหกรก็ผลิตสินค้าประเภทที่เป็นอาหารของกามขึ้นจำหน่ายมากกว่าประเภทที่เป็นอาหารของกาย บรรดาพ่อค้าก็สั่งสินค้าที่เป็นอาหารของกามจากต่างประเทศเข้ามา มากกว่าสินค้าที่เป็นอาหารของกายอาหารของกามแต่ละชิ้น ๆ ล้วนมีราคาแพงมาก เช่นนาฬิกาข้อมือ ๑ เรือน ประกอบขึ้นด้วยโลหะที่มีค่าเพียงเล็กน้อย มีน้ำหนักเพียง ๙-๑๐ กรัม ต้องส่งข้าวสารซึ่งเป็นอาหารของกายออกไป

แลกเปลี่ยน ในอัตรานาฬิกา ๑ เรือน ต่อข้าวสารตั้งแต่๑ถึง๑๐ ตัน หรือมากกว่านั้น เหล้าต่างประเทศเพียงขวดเดียว ต้องส่งข้าวสารออกไปแลกถึง ๑-๒-๓ กระสอบ เมื่อเช่นนี้การเศรษฐกิจของประเทศก็ย่อมปั่นป่วน โจรผู้ดี โจรผู้ร้ายย่อมเกิดมีชุกชุมขึ้น ภาษีอากรย่อมทวีสูงขึ้นเรื่อยๆ หากจะลองตรวจสอบถึงต้นเหตุแห่งการประพฤติทุจริตของโจรผู้ร้ายในเรือนจำและของโจรผู้ดีที่นอกเรือนจำดู เมื่อทำการตรวจสอบให้ถี่ถ้วนตามหลักวิชาจริงๆแล้วมักจะได้พบว่า มูลเหตุที่ทำให้เขาต้องเป็นโจรนั้น ก็คือการบำรุงกามกิเลสขึ้นมามากเกินไปนั่นเอง คนที่ร่ำรวยเพราะการได้รับทรัพย์สมบัติจากผู้อื่น หรือเพราะการเสาะแสวงหามาด้วยตนเองในสมัยหนึ่ง แต่ไม่อาจรักษาความร่ำรวยนั้นไว้ได้ต้องถึงความวินาศล่มจมล้มละลาย สิ้นเนื้อประดาตัว กลายเป็นคนยากจนขัดสน หากตรวจสอบดูให้ดี ย่อมจะได้พบว่า มูลเหตุที่ทำให้เขาต้องประสบวิบัติเช่นนั้น ก็คือการหมกมุ่นลุ่มหลงอยู่ในอาหารของกามมากเกินไป คนที่เกิดมีความเศร้าโศกเสียใจที่รุนแรงถึงทำให้เกิดป่วยไข้ ให้เกิดทุพลภาพ หรือให้กลายเป็นคนมีสติวิปลาส หรือถึงให้ต้องฆ่าตัวตาย เมื่อตรวจสอบดูถึงมูลเหตุที่ทำให้เกิดภัยพิบัติเช่นนี้ขึ้น มักจะได้พบว่า เพราะ

เขาไม่ได้ เข้าครอบ ครอง อาหาร ของกาม ที่เขามี ความอยากได้ หรือเพราะเขาต้องพลัดพรากจากอาหารของกามที่เขาได้ครอบครองอยู่แล้ว เพราะเหตุนี้ สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า เมื่อจะตรัสจัดลำดับกิเลสในกลุ่มเดียวกันตามความสำคัญ จึงได้ตรัสจัดตัวกามกิเลสไว้ข้างหน้าเสมอ เช่น กามตณฺหา ภวตณฺหา วิภวตณฺหา. กามาสโว ภวาสโว อวิชฺชาสโว. ราโค โทโส โมโห. เป็นต้น

ผู้บำรุงกามกิเลสขึ้นมามาก ๆ ย่อมหมดความเมตตาปรานีต่อผู้อื่น ย่อมมุ่งหมายแต่จะได้อาหารของกามมาบำเรอกามกิเลส จะสงเคราะห์อนุเคราะห์ใครย่อมมุ่งหมายแต่จะได้อาหารของกามเป็นสิ่งตอบแทน ไม่มุ่งหมายในทางตรง ก็ต้องมุ่งหมายในทางอ้อม สตรีต้องกลายเป็นคนเสียไป เพราะการเพาะกามกิเลสของตนเอง หรือของคนที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับตน หรือทั้งของตนทั้งของคนที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับตน ขึ้นมามากเกินไปเป็นจำนวนมากมาย นักเรียนต่างจังหวัดที่บากหน้าเข้ามาศึกษาในพระนคร หรือนักเรียนไทยที่ออกไปศึกษาในต่างประเทศที่เรียนไม่สำเร็จ เพราะไปลุ่มหลงอยู่กับอาหารของกาม มีอยู่เป็นจำนวนมาก รวมความว่า ผู้ที่ตกอยู่ภายใต้อำนาจการกดดันของ

กามกิเลสที่รุนแรง ย่อมเป็นคนอ่อนแอ เป็นคนเห็นแก่ตัวจัดหน้าด้าน หมดยางอาย ไม่นึกถึงธรรม ไม่รักเกียรติ ไม่เคารพในระเบียบวินัยแม้ที่ตนตั้งขึ้นเอง ไม่คิดถึงหมู่คณะประเทศชาติ ไม่คิดถึงบุตร ภรรยาสามีญาติมิตรสหาย ไม่คิดถึงพระศาสนา ไม่คิดถึงเพื่อนมนุษย์ที่รักสุขเกลียดทุกข์เหมือนกับตน ไม่คิดถึงความตาย ที่จะมา พรากตน ออกไปจาก อาหาร ของกาม ที่ครอบครองอยู่ ในอนาคตอันใกล้ ทำอะไร ย่อมมุ่งหมายแต่จะให้ได้อาหารของกามมาบำเรอกามกิเลสที่กินจุไม่มีเวลาอิ่มของตนเท่านั้น.

การที่ชาวไทยในสยามนี้ ต้องเสียความเป็นเอกราชไปในปี พ.ศ. ๒๓๑๐ ก็ดี ไทยอาหมหรือไทยที่อยู่ในส่วนอื่นของโลกซึ่งแต่เดิมเคยมีความเข้มแข็ง แต่ในภายหลังกลับอ่อนแอลงถึงต้องเสียความเป็นเอกราชก็ดี เมื่อตรวจดูมูลเหตุที่ทำให้เกิดความอ่อนแอลง ถึงต้องเสียความเป็นเอกราชในประวัติศาสตร์แล้ว ย่อมได้พบว่า ล้วนเกิดจากมูลเหตุ คือคนส่วนมาก โดยเฉพาะคือคนชั้นผู้ปกครองประเทศ มีความมัวเมาหมกมุ่นแต่แสวงหาอาหารของกามมาบำเรอกามกิเลสมากเกินไปทั้งนั้น.

กามกิเลสเป็นเรื่องธรรมดาของมนุษย์และสัตว์โดยทั่วไป

สำหรับมนุษย์หากมีการควบคุมให้เป็นไปในสถานประมาณ ไม่รุนแรงถึงเสียศีลเสียสัตย์แล้วก็ไม่มีโทษสำหรับชาวโลก แต่การควบคุมกามกิเลสนี้ เป็นเรื่องที่ทำได้โดยยากยิ่ง เพราะกามกิเลสกินอาหารของมันไม่รู้จักอิ่ม ยิ่งได้อาหารมาก มันก็กินมาก เมื่อกินอาหารเข้าไปมาก มันก็ฟูขึ้นมาก กามกิเลสฟูมากขึ้น ก็ต้องการได้อาหารไปหล่อเลี้ยงมากขึ้น ท่านกล่าวไว้ว่า แม้โลกมนุษย์นี้ทั้งหมดรวมเอาเทวโลกเข้ามาด้วย ก็มีปริมาณไม่พอที่จะเป็นอาหารแห่งกามกิเลสของคนเพียงคนเดียว เพราะกามกิเลสที่มีมากจนเกินไปเป็นเหตุให้โลกต้องลุกเป็นไฟและเพราะกามกิเลสเป็นสิ่งที่อาจลดปริมาณลงได้ สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงมีพระมหากรุณาต่อชาวโลก จึงได้ทรงวางแบบวิธีไว้สำหรับให้ชาวโลกปฏิบัติ เพื่อลดปริมาณกามกิเลสที่มากจนเกินไปลงเสียบ้าง.

ก็กามกิเลสเกิดขึ้น เพราะการเข้าไปเกลือกกลั้วอยู่กับอาหารของกาม เมื่อจะลดปริมาณแห่งกามกิเลสลง จึงต้องพรากตนให้ห่างจากอาหารของกาม การพรากตนออกจากอาหารของกามเพื่อเหตุนี้ มิใช่จะต้องพรากกันตลอดกาล แต่ทรงวางระเบียบไว้ให้พรากตนจากอาหารของกามนี้เพียงเดือนละ

๖วัน คือในวันขึ้น๘-๑๔-๑๕ค่ำ และในวันแรม ๘-๑๓-๑๔ ค่ำ ในเดือนขาด ในวันแรม ๘-๑๔-๑๕ ค่ำในเดือนเต็ม วิธีนี้ ก็คือ ทรงวางระเบียบให้รักษาศีลอุโบสถ และฟังธรรม เรียนธรรม ในวันทั้ง ๖ นี้[๑] ในวันรักษาอุโบสถนี้ ผู้รักษาอุโบสถต้องรักษา ศีล ๘ ข้อ ศีล ๘ ข้อนี้ ที่แปลกจากศีล๕ก็คือ ต้องพรากตนออก จากอาหารของกามทุกๆอย่าง แม้แต่อาหารของกายก็ให้บริโภค เท่าที่จำเป็นตลอดเวลาที่รักษานี้ ให้สดับธรรม เรียนธรรม พิจารณาเนื้อความของธรรมที่เรียน รักษาสติอารมณ์ และให้ เจริญกรรมฐาน เพื่อฟอกจิตใจให้สะอาดบริสุทธิ์ และให้เกิด ปัญญาในทางธรรมบ้าง ในการปฏิบัติเช่นนี้ กามกิเลสหรือแม้ กิเลสส่วนอื่นๆที่กลุ้มรุมจิตใจทำให้จิตใจเศร้าหมองอยู่ จะค่อยๆ ตกตะกอนลงไปๆ และในที่สุดจิตใจก็ย่อมกลับใสสะอาดบริสุทธิ์ เข้าหาสภาพเดิม เหมือนน้ำที่มีโคลนละลายผสมทำให้ขุ่นอยู่ เมื่อน้ำนั้นต้องถูกกวนด้วยสารส้ม โคลนที่ละลายผสมอยู่นั้นจะ ค่อยๆตกตะกอนลงไปๆในที่สุดน้ำนั้นก็ย่อมกลับใสสะอาดเข้าหา สภาวะเดิมของมัน ฉะนั้น.

---

๑. วันรักษาอุโบสถในประเทศไทยนี้ ถูกลดจำนวนของเดิมลงไป ๒ วัน คือ เหลือเดือนละ ๔ วัน.

ผู้ที่มีจิตใจสะอาดเช่นนี้ ย่อมมีความรู้สึกนึกคิดเป็นอิสระเป็นตัวของตัวเอง เพราะพ้นจากความกดดันชักจูงของกิเลสทุกๆชนิด คือผู้เช่นนี้ ย่อมมีความรู้สึกผิดชอบ รักเกียรติ รักธรรม เคารพระเบียบวินัย มีความเมตตาปรานีต่อเพื่อนมนุษย์และสัตว์ มีความขยะแขยงหวาดกลัวต่อความชั่ว เหมือนวิญญูชนมีความขยะแขยงหวาดกลัวต่ออุจจาระของคนที่เป็นโรคอหิวาต์ ฉะนั้น ทั้งนี้ ก็เพราะเนื้อแท้ของความชั่วทุกๆอย่างย่อมมีอาการเหมือนกัน คือทำให้ผู้แตะต้องโสมมสกปรกคือกลายเป็นคนชั่ว และทำลายให้เดือดร้อนลำบาก.

เมื่อพ้นวันอุโบสถแล้ว ผู้รักษาอุโบสถก็กลับไปปฏิบัติการงาน ไปเกลือกกลั้วสังสรรค์อยู่กับอาหารของกามเช่นเดิม พอจิตใจเกิดเศร้าหมองมากขึ้น ก็พอดีถึงวันอุโบสถใหม่ ผู้นั้นก็กลับมารักษาอุโบสถอีก เมื่อรักษาได้ถูกต้องครบครัน จิตใจก็กลับสะอาดขึ้นอีก ผู้นั้นก็กลับเป็นตัวของตัวอีก ด้วยการปฏิบัติเช่นนี้ของแต่ละคน ๆ การเห็นแก่ตัวอย่างรุนแรง การทุจริตในสังคมย่อมต้องลดน้อยลงไป บ้านเมืองย่อมมีสันติสุข ไพร่ฟ้าย่อมหน้าใส.

การชำระล้างความเศร้าหมองออกจากจิตใจนี้ ย่อม

เหมือนกับการซักฟอกเอามลทินออกจากเสื้อผ้าที่ใช้อยู่เป็นประจำ คือเราต้องทำอยู่เสมอ ๆ คือ เสื้อผ้าที่เราใช้เป็นประจำอยู่ ย่อมต้องเศร้าหมองโสมมด้วยเหงื่อไคลในกาย และด้วยฝุ่นละอองในภายนอกเข้าจับ เมื่อเสื้อผ้าเศร้าหมองหากจะขืนใช้สอย ก็รังแต่จะเกิดโทษแก่ร่างกาย เข้าใกล้ใครเขาก็มีความรังเกียจ แต่เมื่อได้ซักฟอกให้กลับสะอาดแล้ว ย่อมกลับนำมาใช้ได้อีก และได้รับประโยชน์จากการใช้นั้นตามสมควรแก่ชนิดของผ้านั้น ข้อนี้ฉันใด เมื่อจิตต้องเศร้าหมองด้วยอำนาจกิเลส หากจะปล่อยไว้เช่นนั้น กิเลสก็ย่อมต้องชักจูงให้กระทำความชั่วรุนแรงขึ้นทุก ๆ ที สังคมคนดีโดยทั่วไป ย่อมต้องรังเกียจคนชนิดนี้ แต่เมื่อได้ชำระล้างกิเลสออก ทำให้จิตกลับสะอาด ด้วยวิธีรักษาอุโบสถ ฟังธรรม พิจารณาธรรม สงบจิต ดังที่ได้กล่าวแล้ว ความรู้สึกผิดชอบย่อมกลับเกิดขึ้นอีก ความรู้สึกผิดชอบทั้งนี้ย่อมคอยตักเตือนเหนี่ยวรั้งมิให้ผู้นั้นกระทำบาปอะไร ๆ ลงไปได้ สังคมคนดีไม่ว่าในที่ไหน ย่อมไม่มีความรังเกียจคนไม่ทำบาป แต่กลับเคารพรัก ข้อนี้ก็ฉันนั้น.

การเสื่อมศีลและธรรม ซึ่งเติบโตขึ้นอย่างกว้างใหญ่ไพศาล ในบ้านเมืองเราในเวลานี้ ขอยืนยันว่า เกิดขึ้นเพราะ

คนส่วนมาก เกือบจะไม่มีการชำระล้างมลทินออกจากจิตใจเลย มีแต่พอกพูนมลทินคือกามกิเลสด้วยการเกลือกกลั้วสังสรรค์อยู่กับอาหารของกามเรื่อย ๆ ทั้งนี้ ก็เนื่องด้วยเรามีการหยุดทำงานกันในวันอาทิตย์เป็นเหตุสำคัญ และยังมีเหตุแวดล้อมอย่างอื่น ๆ อีกมาก วันหยุดทำงาน ควรจะเป็นวันที่เข้าปฏิบัติธรรมในพระศาสนา แต่ชาวเราผู้เป็นพุทธศาสนิก แต่ดั้งเดิม เคยหยุดทำงานกันในวันพระ เพราะวันพระเป็นวันที่มีระเบียบให้พุทธศาสนิกเข้าปฏิบัติธรรมในพระพุทธศาสนา คือรักษาศีล สดับธรรมและเลยไปถึงทำกิจเพื่อให้จิตสงบ เมื่อทางราชการเปลี่ยนวันหยุดทำงานเป็นวันอาทิตย์ เมื่อถึงวันหยุดทำงาน ข้าราชการที่เป็นพุทธศาสนิกตลอดถึงนักเรียนจึงใช้วันหยุดทำงานนี้ เป็นวันเที่ยวหาความเพลิดเพลินจากอาหารของกาม วันหยุดทำงานควรจะเป็นวันชำระล้างซักฟอกจิตใจ แต่ชาวเรากลับใช้วันหยุดทำงาน เป็นวันเพิ่มความเศร้าหมองให้แก่จิตใจ แม้แต่วันหยุดราชการในเทศกาลที่เกี่ยวกับพระ-พุทธศาสนาโดยเฉพาะ ซึ่งในบัดนี้ในปีหนึ่งมีเพียง ๓ วันเท่านั้น ข้าราชการและนักเรียนส่วนมากก็หาได้ปฏิบัติกิจเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาตามหน้าที่โดยเฉพาะของพุทธศาสนิกไม่ แต่กลับ

ใช้วันนี้เป็นวันเที่ยวหาความเพลิดเพลินพอกพูนกามกิเลส เช่น เต้นรำ ดูมหรสพ เล่นการพนัน ยิงนกตกปลา ประชุมเลี้ยงสุรายาเมากันเป็นต้น.

ตามปรกติ ชาวเราส่วนมากไม่ค่อยสนใจเรียนพระธรรมในพระพุทธศาสนา และไม่ค่อยปฏิบัติธรรมในพระพุทธศาสนา สิ่งที่ชาวเรานิยมกันมากก็คือเครื่องรางของขลัง น้ำมนต์ การดูฤกษ์ยามโชคลาง การเส้นสรวงวิงวอน การขอให้ใบ้หวย สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นลัทธิในภายนอกแปลกปลอมเข้ามา ด้วยเอายี่ห้อของพระพุทธศาสนาปิดลวงไว้ทั้งนั้น เรื่องที่เกี่ยวกับพระ-พุทธศาสนา เราถือปฏิบัติกันอย่างเคร่งก็เพียงแค่พิธีกรรม เช่น อาราธนาศีล อาราธนาสวดมนต์ อาราธนาเทศน์ เราขาดทำไม่ได้ เพียงแต่อาราธนาสวดมนต์สับบท คือผิดลำดับ ทุกข-ภย-โรค เจ้ากูบางรูปก็มักจะร้องตวาดแหว ๆ ว่าใช้ไม่ได้ ซึ่งที่แท้แล้วจะว่าสับหน้าสับหลังอย่างไรมันก็ได้ความเหมือนกันและว่าอย่างไหน ๆ มันก็ไม่เกิดประโยชน์อะไรตามหลักธรรมในพระพุทธศาสนา นอกจากนี้ ในการทำบุญเรามักนิยมแถมแทรกพิธี-การในคัมภีร์อาถรรพณเวทของพราหมณ์ พิธีการของชาวนักขัต-วาที (พวกยอมรับอำนาจของดวงดาวโชคลาง) พิธีการของชาว

อิศรวาที (พวกยอมรับอำนาจของพระเป็นเจ้าของเทวดาของสิ่งศักดิ์สิทธิ์) ธรรมในพระพุทธศาสนาที่ชาวเราปฏิบัติกันมากก็คือ ทาน แต่ทานที่ชาวเราปฏิบัติกันอยู่ส่วนมากก็มิใช่ทานในพระพุทธศาสนาแท้ แต่เป็นทานของนักค้ากำไรบ้าง เป็นทานตามลัทธิพราหมณ์บ้าง เพราะผู้บริจาคทาน หากไม่มุ่งค้ากำไรจากการทำบุญ ก็มักมุ่งจะให้ได้สมบัติในสวรรค์มากกว่าจำนวนที่ตนบริจาคตั้งร้อยเท่าพันเท่า การบริจาคด้วยมุ่งเช่นนี้ ผิดจากหลักฐานในพระพุทธศาสนา เพราะผู้บริจาค บริจาคด้วยความเห็นแก่ตัว ทานตามหลักในพระพุทธศาสนานี้ ท่านสอนให้บริจาคเพื่อขจัดความเห็นแก่ตัว ผู้บริจาคต้องบริจาคด้วยไม่มุ่งจะได้อะไรตอบแทน บริจาคด้วยอาศัยเมตตากรุณา หรือมีความเลื่อมใสในคุณธรรมความดีเป็นที่ตั้ง.

เด็ก ๆ ของเรา แม้แต่ผู้ที่อยู่ในวัด ก็มักหันหลังให้การปฏิบัติกิจในพระศาสนา ทางโรงเรียนก็เริ่มให้เรียนธรรมในพระศาสนาสายเกินไป และเรียนเพียงพอเป็นพิธี การสอนธรรมในพระศาสนาให้แก่นักเรียน ที่เริ่มตั้งแต่ชั้นประถมปีที่ ๔ นั้นสายเกินไป การที่จะให้คนมั่นในพระศาสนา เราจะต้องเริ่มอบรมเขาให้ได้เรียนและปฏิบัติกิจเกี่ยวกับพระศาสนา ตั้งแต่

พอเขาเริ่มพูดได้ นอกจากนี้ชาวเรายังชอบเพาะเชื้อกามกิเลสที่พระพุทธศาสนาว่าเป็นมารลงไปในจิตใจของเด็ก ตั้งแต่เขายังนอนอุแว้ ๆ อยู่บนผ้าอ้อม.

ในด้านภิกษุผู้ที่เรียนรู้พระธรรมในพระศาสนาถึงมีความสามารถสอนให้ผู้อื่นเข้าใจได้ ก็หาได้ยากเต็มที ปริมาณผู้เรียนธรรมเรียนบาลี เมื่อดูจำนวนผู้สอบได้แต่ละปี ๆ ย่อมน่าปลื้มใจ แต่ถ้าท่านผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในพระพุทธศาสนา และในภาษาบาลีจริง ๆ จะลองตรวจสอบหนังสืออธิบายธรรม และคำแปลภาษาบาลีที่มีอยู่อย่างดาษดื่นในท้องตลาดในเวลานี้ดูบ้าง บางทีความปลาบปลื้มในปริมาณผู้ที่สอบได้มากนั้น อาจกลายเป็นอย่างอื่นไปก็ได้ เทศนาบอกอานิสงส์ต่าง ๆ ซึ่งส่วนมากเลือนลางมาจากลัทธิของพราหมณ์ มีแพร่หลายมาก ทั้งในทางเป็นสินค้า ทั้งในทางเทศน์ เทศนาชนิดนี้เมื่อนึกถึงบาลีในพระไตรปิฎก เล่มที่ ๒๘ หน้าที่ ๒๖๗ ที่ว่า

เต โยคโยเคน วิลุมฺปมานา
ทิฏฺฐํ อทิฏฺเฐน ธนํ หรนฺติ.

"พราหมณ์พวกนั้น ใช้การประกอบพิธีทางโยคะปล้นทรัพย์สินของประชาชน นำเอาทรัพย์ของเขาที่ใคร ๆ ก็เห็นอยู่ไปด้วย

การอ้างเอาการได้เข้าถึงเทวโลกที่ใคร ๆ ไม่เห็นมาแลกเปลี่ยน" นี้แล้วไม่ควรนำมาใช้เทศน์สอนคนเลย ภิกษุส่วนมากขาดพื้นฐานความรู้ มีคนฉลาดที่ไหนบ้างที่เขาจะเข้ามาศึกษาหาความรู้จากผู้ที่ไม่มีความรู้ การเรียนวิชาในพระศาสนา ส่วนมาก เรียนกันชนิดสุกเอาเผากิน เพื่อเพียงได้ประกาศนียบัตร เมื่อได้ประกาศ-นียบัตรแล้วมักไม่ค่อยจะสนใจอีกเลย มีผู้แสดงปรารถนาจะให้พระไทยไปประกาศพระศาสนาในยุโรป และอเมริกา หากการศึกษาพระพุทธศาสนายังเป็นชนิดที่สุกเอาเผากินอยู่ในอันดับปัจ-จุบันนี้ข้าพเจ้ายังมองไม่เห็นเลยว่าจะมีทางไปได้อย่างไร ในเวลานี้ชาวไทยมีทั้งบรรพชิตทั้งฆราวาส ที่ได้รับการศึกษาเรื่องพระ-พุทธศาสนาจากฝรั่งมีเป็นจำนวนมากแล้ว แต่ฝรั่งผู้ที่ได้รับการศึกษาเรื่องพระพุทธศาสนาจากชาวเรายังไม่มีปรากฏ เทศนาส่วนมากที่แสดงกันอยู่ในเวลานี้ พอกล่าวบาลีหัวข้อออกมามักจะทายไม่ค่อยผิดว่าจะดำเนินไปในรูปไหนเสียเป็นส่วนมาก เพราะส่วนมากคัดกันไปคัดกันมาบางทีผู้เทศน์เองก็ไม่รู้เรื่องที่ตนเทศน์ แต่ก็ยังเทศน์ไปได้ มีเรื่องขำที่ได้ยินเล่ามาว่า พระรูปหนึ่งเทศน์ที่บ้านผู้มีบรรดาศักดิ์แห่ง๑โดยใช้หนังสือที่เขาพิมพ์ลงลาน ในลานหน้าหนึ่ง ๆ เขาแบ่งหนังสือไว้ ๓ ช่อง โดยให้อ่านเป็นช่องๆ

เริ่มช่องทางมือซ้ายก่อน แต่พระรูปนั้นอ่านไปตามลำดับบรรทัด โดยไม่แบ่งช่อง แม้กระนั้นจนเทศน์จบก็ยังหารู้ว่าตนอ่านผิดไม่ เทศน์คราวนี้ ทั้งผู้เทศน์ ทั้งผู้ฟัง ไม่มีใครรู้เรื่อง เทศน์ส่วนมากมักจะมีที่ผิดแทรกปนบ้าง เช่นนี้คนโบราณท่านจึงได้ผูกคำหยอกล้อไว้ว่า "ผิดบ้างถูกบ้าง เอวังก็มี ด้วยประการฉะนี้"

เหตุประกอบที่กล่าวไว้ในตอนท้ายทั้ง๓ตอนนี้ ย่อมเป็นเหตุที่ช่วยให้คนหันหลังให้วันพระรองลงมาจากเหตุข้อแรก เมื่อมีการหันหลังให้วันพระเช่นนี้ ก็เป็นการหันหลังให้การชำระจิตใจตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนาด้วย ซึ่งการนี้ย่อมเป็นเหตุแห่งการเสื่อมศีลธรรมอย่าง ๑.

วิธีเพิ่มศีลและธรรม จะทำให้เกิดเป็นผลตามที่ประสงค์ขึ้นมาได้ จำต้องแก้ไขตามหลักวิชา คือต้องหาทางกำจัดต้นเหตุที่ทำให้ศีลและธรรมเสื่อม ต้นเหตุที่ทำให้ศีลและธรรมเสื่อมคือการเพาะกามะกิเลสขึ้นมามากเกินไป เช่นนี้จึงต้องหาวิธีให้คนกลับเข้าวัดรักษาศีลฟังเทศน์ ในวันหยุดทำงาน เพื่อชำระกามกิเลสให้เบาบางลงเสียบ้าง ซึ่งการนี้จะทำในวันพระ หรือในวันอาทิตย์ หรือในวันไหนๆก็ได้ ขอแต่ว่าในเดือนหนึ่งให้มีการปฏิบัติเช่นนี้ไม่น้อยกว่า ๔ วันเท่านั้น การนี้ต้องพยายามทำ

ให้เกิดเป็นประเพณีประจำชาติทีเดียว ในการไปวัดเพื่อปฏิบัติศาสนกิจตามที่กล่าวมานี้ จะต้องให้ผู้ใหญ่พาเด็ก ๆ ไปด้วยและทางโรงเรียนจะต้องเริ่มกวดขันให้เด็กเรียนและปฏิบัติกิจในพระศาสนามาตั้งแต่ในชั้นเตรียมทีเดียว ไม่ใช่เริ่มเมื่อขึ้นชั้นประถมปีที่๔ การพานักเรียนไปเที่ยวศึกษาภูมิประเทศเมื่อปิดภาคเรียนนั้น เป็นวิธีที่ดีประการหนึ่ง แต่การนี้ในทุก ๆ คราวที่มีการพานักเรียนเที่ยวเรียนภูมิประเทศ ควรจะให้นักเรียนมีโอกาสได้ไปนมัสการพุทธเจดีย์ที่สำคัญ ๆ ด้วย นอกจากนี้ควรหาทางให้พ่อแม่เลิกป้อนอาหารแห่งกามให้แก่เด็กเล็ก ๆ ด้วย เพราะอะไร ๆ ที่ได้รับอบรมไว้ตั้งแต่เมื่อยังนอนอยู่บนผ้าอ้อม มักจะติดแน่นเกิดเป็นนิสัย ถอนออกได้ยากยิ่ง.

เมื่อเกิดมีประเพณีเช่นนี้ขึ้น ทางวัดจะต้องให้ความร่วมมือตามสมควร ด้วยวิธีจัดหาพระธรรมกถึกที่สามารถ และมีความเข้าใจพระธรรมของพระพุทธเจ้าเป็นอย่างดีมาเทศน์ จัดสถานที่ให้เหมาะแก่สังคม หากสมควรจะจัดตั้งเก้าอี้ก็ควรจัดตั้งเพราะเครื่องนุ่งห่มในบัดนี้ ไม่เหมาะแก่การนั่งพับเพียบบนพื้นควรหาทางให้บรรพชิตได้เรียนภาษาบาลี และพระธรรมวินัยให้แตกฉานจริง ๆ ภิกษุสามเณรที่จะอยู่เป็นพื้นฐานประจำวัด

ควรต้องให้ได้ศึกษาภาษาไทย อย่างน้อยต้องไม่ต่ำกว่าชั้นมัธยมปีที่ ๓ ภิกษุที่มีความรู้กว้างขวางและได้รับการอบรมในทางธรรมอย่างดีเท่านั้น ที่มีหวังจะช่วยกวาดหยากเยื่อในคณะสงฆ์และในคำสอนที่ล้ำเลิศของพระพุทธเจ้าออกได้ และข้อที่ต้องระมัดระวังที่สุดก็คือ อย่าให้มีการเรี่ยไรหยุมหยิมเกิดขึ้น ใครจะบริจาคทรัพย์เพื่อการกุศลอะไร ก็ขอให้เขาบริจาคด้วยกำลังศรัทธาของเขาจริง ๆ ไม่ใช่บริจาคด้วยความรำคาญ และต้องระมัดระวังกวดขัน อย่าให้ภิกษุสามเณรหมกมุ่นอยู่ในอาหารของกามจนผิดวิสัยของสมณะ ให้เลิกประกอบพิธีในคัมภีร์อถรรพณเวทย์ของพราหมณ์ ให้เลิกเผยแพร่ลัทธิของพวกนักขัตวาทีของพวกอิศรวาที บทสวดมนต์ที่แทรกปนพาหิรลัทธิที่ลบล้างหลักการของพระพุทธศาสนาให้เลิกสวดทั้งหมด ทั้งนี้เพราะอุดมคติในพระพุทธศาสนานี้ คือการชำระล้างกิเลสออกจากจิต หน้าที่อันแท้จริงของบรรพชิตในพระพุทธศาสนานี้มีเพียง ๒ อย่างเท่านั้น คือ คันถธุระ คือการเรียนวิชาที่บรรพชิตสมควรจะรู้ และวิปัสนาธุระ คือการปฏิกิจเพื่อชำระล้างกิเลส.

ในการให้เกิดประเพณีนิยมเข้าวัดรักษาศีล ฟังเทศน์ใน

วันหยุดทำงานนี้ ผู้ปฏิบัติย่อมได้รับผลดีในทันที คือปลีกตนออกห่างจากแหล่งอบายมุข เป็นการช่วยรักษาเศรษฐกิจส่วนตนให้ดีขึ้น เพราะนอกจากจะมีเครื่องสักการะไปบูชาพระรัตน-ตรัยแล้ว การไปวัดย่อมไม่ต้องหมดเปลืองค่าอะไร ข้อนี้อาจมีผู้แย้งว่า เมื่อคนส่วนมากเป็นคนมีศีลมีธรรมกันเสียแล้ว มิทำการเศรษฐกิจส่วนรวมให้เสียหรือ เพราะคนที่กลัวบาปย่อมมีอาชีพแคบกว่าคนที่ไม่กลัว ข้อนี้จะไม่ขอแก้อะไร แต่อยากจะขอให้ท่านผู้อ่าน โปรดหวนนึกไปถึงสมัยพ่อ**ขุน**รามคำแหงย้อนหลังขึ้นไปสัก ๖๐๐ ปีเศษ พ่อขุนรามคำแหงนั้นปรากฏตามศิลาจารึกว่า ทรงปกครองประเทศด้วยวิธีให้ข้าราชการให้ราษฎร ตลอดถึงให้พระองค์เองชำระจิตใจให้ผุดผ่องในวันพระ ด้วยวิธีให้รักษาศีล ฟังเทศน์ และแผ่เมตตา อาณาจักรของไทยสยามนี้ ตั้งแต่เริ่มก่อตั้งเป็นประเทศมา ไม่มีในรัชสมัยไหนจะมีอาณาจักรกว้างใหญ่ไพศาลเท่านี้ ไม่มีในรัชสมัยไหนจะมีพระเกียรติของพระมหากษัตริย์ไทย แผ่ออกไปยังต่าง-เทศมากเท่านี้ การเศรษฐกิจก็เฟื่องฟู การอุตสาหกรรมและศิลปกรรมก็เฟื่องฟู การพาณิชยกรรมก็เฟื่องฟู ถึงมีเรือสินค้าของไทยนำสินค้าไปขายยังนานาประเทศ เครื่องปั้นดินเผาของ

ไทย ยังมีอยู่ในต่างประเทศหลายประเทศจนในบัดนี้ เช่นในเปอรเซีย ในอินโดนิเซีย ในญี่ปุ่น และในแอฟริกา พระพุทธรูปทองคำที่วัดไตรมิตร วัดมหรรณพารามนั้น เป็นพยานแห่งความเป็นคนมีใจสูง มีศิลปกรรมสูง และมีการเศรษฐกิจเฟื่องฟู พ่อขุนรามคำแหงได้รับการเคารพบูชาจากประชาชนคนไทยแบบเป็นเทพเจ้าผู้มีวาจาสิทธิ์ ถึงเล่ากันมาเป็นนิยายจนถึงในทุกวันนี้ เช่นนี้ การทำให้คนส่วนมากมีศีลมีธรรม จึงไม่ต้องกลัวการเสื่อมโทรมแห่งเศรษฐกิจของชาติในสมัยเมื่อ ๖๐๐ ปีมาแล้ว การอบรมให้พลเมืองมีจิตผ่องใสมีศีลมีธรรม ทำให้ประเทศชาติมีความเจริญนำหน้าประเทศทั้งหลายในสมัยนั้น ฉันใด แม้การทำให้พลเมืองมีจิตผ่องใส มีศีลมีธรรม ในสมัยนี้ ก็ควรจะทำให้ประเทศชาติมีความเจริญนำหน้าประเทศเพื่อนบ้านในสมัยนี้ฉันนั้น เพราะความมีจิตสะอาดเท่านั้น ที่เป็นบ่อเกิดแห่งการประกอบการงานที่สุจริตด้วยความเพียร และมีความเที่ยงธรรม.

ปริศนาธรรม

โอ้จะทำ ฉันใด ไฉนหนอ　　มาถูกล่อ ติดบ่วง ปวงรูปขันธ์
คิดจะแก้ ให้หลุด กลับผูกพัน　　จนชีวัน ดับเน่า เข้ากองฟอน
แต่บ่วงนั้น ผูกได้ เพียงกายสัตว์　　ต่อให้มัด แน่นผึง ดึงหลุดถอน
แต่บ่วงจิต คิดแน่น ไม่แคลนคลอน　　จนชีพมรณ์ เกิดดับ นับกุปป์กัลป์
คือบ่วงลูก บ่วงเมีย อีกบ่วงทรัพย์　　มัวหลงนับ หลงเห็นเป็น "ของฉัน"
เพราะเหตุมี "ตัวกู" เกิดคู่กัน　　ดับ "ตัวฉัน" ตามพุทธ หลุดบ่วงเอย.

บ่วง และความหลุดพ้น

ในรูปภาพอุปมาบ่วงสามบ่วง ผูกคล้องสัตว์โลกไว้ยากที่จะแก้ออกหรือตัดให้ขาดได้ ด้านนอกมีห่วง ๑๒ ห่วงเกี่ยวคล้องกันบรรจบเป็นวงกลม แสดงถึงปัจจัยาการต่อเนื่องกันเป็นสายโซ่ที่ผูกคล้องสัตว์โลกให้ตกจมอยู่ในวัฏฏสงสาร

นั่นคือวัฏฏสงสารหมุนเวียนไปตามวงกลม เป็นเหตุเป็นปัจจัยของมันเองอยู่เนืองนิจ เราจะตัดเครื่องผูกให้ขาดลงได้อย่างใด จะรู้ได้จากคำตอบของพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสกับพระภิกษุสงฆ์หมู่หนึ่ง ตามเนื้อเรื่องมีดังนี้.-

พระภิกษุชาวชนบทประมาณ ๓๐ รูป เดินทางมาแต่แดนไกล เพื่อถวายบังคมพระตถาคตเจ้า พระภิกษุเหล่านั้นกราบทูลเรื่องที่ตนเที่ยวบิณฑบาตไปทางเรือนจำ เห็นโจรหลายคนถูกจับกุมเข้าเครื่องจองจำ มีโซ่ตรวนขื่อคาเป็นต้น โจรเหล่านั้นลำบากแม้ที่จะขยับเขยื้อนกาย

พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า "ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เครื่อง

ผูกเหล่านั้นยังอาจตัดหรือแก้ออกได้ไม่ยากนัก ภิกษุทั้งหลาย มีเครื่องผูกอีกอย่างหนึ่งซึ่งผูกไว้หย่อน ๆ แต่จะแก้หรือเปลื้องให้พ้นได้ยาก สิ่งเหล่านั้นคือ ทรัพย์สมบัติ บุตร ภรรยาของผู้บริโภคกาม แม้จะไม่ผูกมัดร่างกายดังเครื่องจองจำ คงปล่อยให้ไปในที่ต่าง ๆ ได้ แต่เครื่องผูกเหล่านั้นก็รัดรึงจองจำใจของสัตว์ให้ติดให้เดือดร้อนกระวนกระวายยากที่จะแก้ไข ผู้มีสติปัญญาเท่านั้นย่อมละกามสุขตัดเครื่องผูกเหล่านั้น *ออกบวช* ส่วนผู้ที่ยังติดอยู่ก็ต้องทนให้เครื่องจองจำดังกล่าวนี้รัดรึงเดือดร้อนตลอดไปสิ้นกาลนาน"

จากนั้น พระองค์เริ่มด้วยการกล่าวถึงประวัติแห่งศากยวงศ์และโกลิยวงศ์อันสืบสายมาแต่พระเจ้าโอกกากราช มีบุคคลสืบสันติวงศ์ลำดับกษัตริย์ตลอดมาจนกระทั่งบัดนี้ เหลือที่จะนับได้ กษัตริย์เหล่านั้นแม้จะมีทรัพย์สมบัติ, อิสริยยศยิ่งกว่าประชาชน แต่ก็ต้องละทิ้งร่างกายไว้ให้เน่าเปื่อย ละทิ้งทรัพย์สมบัติยศศักดิ์อันเป็นที่รักยิ่ง ทั้งที่ยังอยู่ครองสมบัติเหล่านั้นยังไม่ทันอิ่มเต็มปรารถนา มฤตยูอันครอบงำชีวิตสัตว์ทั้งหลายมิได้ละเว้นเลือกหน้าผู้ใดเลย

เพราะฉะนั้น สมบัติทางศากยวงศ์อันสืบมาจนถึงบิดาตถาคต และในที่สุดก็จะตกอยู่แก่ตถาคตนี้ จึงเชื่อว่าเคยมีผู้ครอบครองมาแล้วไม่รู้ว่าจำนวนเท่าไร ทั้งผู้ครอบครองเหล่านั้น เมื่อตกอยู่ในอำนาจมฤตยูย่อมไม่สามารถนำสมบัติอะไรไปด้วยได้ ฆาตว่าจะเป็นผ้านุ่งหรือผ้าห่มสักผืนหนึ่ง ถ้าตถาคตอยู่ครองสมบัติในวาระที่มาถึงนั้น ความเป็นไปอันซ้ำกับพระราชาองค์ก่อน ๆ ก็จะผ่านซ้ำ ๆ มาอีกเช่นเดียวกัน

เพราะปรารภเหตุนี้ ตถาคตจึงแสวงหาความสุขอันสูงกว่า ประณีตกว่า ยั่งยืนกว่า ความสุขอันตั้งอยู่เหนือความไม่เที่ยงแท้แปรปรวนนั้น ความสุขทางโลกเปรียบดังความฝันหรือของที่ขอยืมเขามา คนนอนหลับฝันเห็นสวนไม้ดอกไม้ผลป่าภูมิสถานและสระน้ำอันน่าชื่นชม ครั้นตื่นขึ้นอารมณ์ที่เห็นนั้นก็หายไป บุคคลขอยืมของของผู้อื่นมาเป็นต้นว่าเครื่องประดับและเครื่องใช้ แต่งกายงดงามพร้อมพรั่งไปด้วยของแต่ล้วนขอยืมเขามาทั้งสิ้น ใคร ๆ เห็นก็พากันกล่าวว่า นายคนนี้มั่งคั่งจริงหนอ แต่พอเจ้าของเขามาพบเข้าเขาก็ทวงเอาของเขาคืน

ไปเช่นนี้ ความเป็นคนมั่งมีอันปลอมของผู้นั้นก็สิ้นสุดลงฉันใด ความสุขทางโลก ซึ่งมีชั่วครู่ชั่วยามแล้วเปลี่ยนแปลงเป็นทุกข์ หรือผู้เสวยยังไม่ทันอิ่มเอมในสุขก็ต้องสิ้นชีวิตเสียก่อน ก็เปรียบดังความฝันหรือของขอยืมเขามาฉันนั้น

คนผู้ตกอยู่ในอำนาจกิเลส ย่อมสำคัญว่าโลกิยสุขเป็นของวิเศษน่ารื่นรมย์ใจ แต่ผู้ที่พิจารณาโลกด้วยปัญญาและเปลื้องตนออกจากกิเลสแล้ว ย่อมไม่ติดไม่กระหยิ่มยินดีในสุขเห็นปานนั้น เปรียบเหมือนคนเป็นโรคเรื้อน โรคยิ่งกำเริบมากก็ยิ่งรู้สึกว่าการเกาขอบแผลด้วยเล็บ, การย่างตัวที่หลุมถ่านเพลิงเป็นของทำความสุขให้เกิดขึ้นได้อย่างดี แต่เมื่อเขารักษาตัวหายจากโรคนั้นแล้ว เขาคงเห็นว่าการเกาในเมื่อไม่คัน, การย่างตัวที่หลุมถ่านเพลิงในเมื่อไม่มีแผลโรคเรื้อน มิใช่ความสุขสำหรับเขา ที่แท้จะทำให้เป็นแผลและร้อนพองไปเปล่า ๆ ความรู้สึกเอร็ดอร่อยในการเกาและย่างตัวอีกของผู้ซึ่งหายจากโรคเรื้อนแล้ว ก็เปรียบได้กับความปรารถนาในกามสุขของผู้เป็นโรคคือกิเลส ความไม่ปรารถนาจะเกาและย่างตัวอีกของผู้หายจากโรคนั้นแล้ว ก็เปรียบได้กับความหน่ายของผู้ซึ่งทำกิเลสให้สิ้นแล้ว

อีกอย่างหนึ่ง ต่างว่าสุนัขซึ่งพอใจกินเศษอาหารและซากศพตลอดจนของโสโครกอื่นอย่างรู้สึกเป็นสุขยิ่ง ครั้นตายแล้วไปเกิดเป็นมนุษย์ ได้รับความสุขอย่างมนุษย์เพียบพร้อมด้วยกามคุณห้า และหากผู้นั้นระลึกชาติได้ว่าตนเคยเป็นสุนัขกินซากศพเป็นต้น ก็ย่อมรังเกียจความสุขในสมัยเป็นสุนัขเห็นว่าความสุขของมนุษย์ดีกว่า ครั้นตายจากมนุษย์ไปเกิดเป็นเทวดา มีกามคุณอันเป็นทิพย์ ดีกว่า ประณีตกว่า ยั่งยืนกว่า ก็ย่อมรังเกียจความสุขในสมัยเป็นมนุษย์ เห็นว่าความสุขของเทวดาดีกว่า ครั้นจุติจากเทวดาไปเกิดในพรหมโลก ได้เสวยปีติสุขอันปราศจากกาม ก็ย่อมรังเกียจความสุขในกาม แม้ของเทวดา ฉันใดก็ฉันนั้น

เพราะฉะนั้น อันความสุขนี้ย่อมมีความประณีตขึ้นไปเป็นชั้น ๆ บางคนก็หลงติดอยู่ในสุขชั้นต่ำ คือกามคุณ บางคนเห็นโทษแห่งกามคุณแล้ว ย่อมแสวงหาความสุขอันประณีตยิ่ง ๆ ขึ้นไปอีก ด้วยเหตุนี้ พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงไม่ติดในสุขชั้นต่ำ คือกามคุณ ทั้งไม่ติดไม่กระหยิ่มยินดีในสุขของเทวดาและแม้ของพรหมเห็นปานนั้น เพราะพระผู้มีพระภาคเจ้าได้ค้นพบสุขที่สูงกว่า ประณีตกว่า คืออริยมรรคมีองค์แปด อันพ้น

ไปเสียจากข้าศึกเหล่านั้น มีสัมมาทิฏฐิ เป็นต้น มีสัมมาสมาธิ เป็นที่สุด ฉะนั้น ขอให้ท่านทั้งหลายพึงสำเหนียกไว้และปฏิบัติตามหนทางดังกล่าวแล้ว ย่อมจะถึงซึ่งความสิ้นทุกข์ ดังนี้แล.

พระปุณณสุวณฺโณภิกขุ
สมณธรรมสมาทาน วัดดอนเจดีย์
อำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี

พระมหาสมวงษ์ จินฺตาวโร
ช่วยพิมพ์เผยแพร่เป็นธรรมทาน

๒๐ ธันวาคม ๒๕๑๖

ข้าพเจ้าขอแสดงความขอบคุณอย่างสูง ต่อท่าน ศจ. น.พ. ฝน แสงสิงแก้ว ผู้ซึ่งอดีตเคยเป็นผู้บังคับบัญชา และมีความเมตตาต่อคุณแม่เสมอมา ได้กรุณาประทานอนุญาตให้นำเรื่อง "เยาวชนและศีลธรรม" ซึ่งท่านได้ถอดจากการบรรยายที่สโมสรโรตารี่ธนบุรี เมื่อ ๑๕ ส.ค. ๑๖ มาร่วมลงพิมพ์เพื่อเป็นบรรณาการต่อญาติมิตรที่เคารพทั้งหลาย ที่ได้กรุณามาเป็นเกียรติในงานฌาปนกิจศพคุณแม่ ขอความดีแห่งเรื่องนี้จงตอบสนองแด่ท่าน ศจ. น.พ. ฝน แสงสิงแก้ว ผู้บรรยายด้วยเทอญ.

อดิเรก

เยาวชน และ ศีลธรรม*

ศจ. นพ. ฝน แสงสิงแก้ว

ผมมีแต่ความยินดีที่ได้รับเชิญมาบรรยายเรื่อง เยาวชน และศีลธรรม ในวันนี้ เรื่องของเรื่องก็คือ จากที่ท่านอดีตนายก วัย วรรธนะกุล ไปติดต่อผม ท่านตั้งโจทย์ให้ว่า "เยาวชนนั้นมีปัญหามาก เราจะนำศีลธรรมไปมอบให้ได้ด้วยประการใดบ้าง" เป็นเรื่องซึ่ง "ท้าทาย" อยู่ และทุกคนเข้าใจอยู่แล้ว เป็นแต่ว่าปฏิบัติในรูปต่าง ๆ กันอย่างไรบ้างเท่านั้น เมืองไทยขณะนี้นั้น ความเจริญทางวัตถุไปเร็วมาก ถ้าเทียบกับความเจริญทางศีลธรรม หรือจิตใจ จึงปัญหาที่นำมานี้ เป็นปัญหาน่าช่วยกันคิด ผมคงจะนำทัศนะส่วนหนึ่งมาพูดในระยะสั้น ๆ นี้ ในแง่คิดจากวิชาการสุขภาพจิต ในตอนท้ายจะมีการฉายสไลด์ ประกอบสองสามภาพ

อันดับแรก ขอให้คำจำกัดความสั้น ๆ ของคำว่าเยาวชนและคำว่าศีลธรรมก่อน

คำว่า "เยาวชน" ตามที่ปฏิบัติที่ศาลคดีเด็กและเยาวชนนั้น เด็กคือผู้มีอายุ ๗–๑๔ ปี และ เยาวชน คือ เด็กหรือวัยรุ่นผู้มีอายุ ๑๔–๑๘ ปี เพราะฉะนั้นวันนี้ เราพูดถึงวัยรุ่นผู้มีอายุ ๑๔–๑๘ ปี

คำว่า "ศีลธรรม" ศีลธรรม คือ ศีลและธรรมรวมกัน

ผู้มีศีลธรรม คือผู้มีทั้งศีลและมีทั้งธรรม นั่นคือ ๑. ไม่ทำชั่ว ๒. ทำความดี ส่วนในความหมายของกฎหมาย ศีลธรรมหมายถึงความประพฤติดีงาม ซึ่งสังคมรับรอง

การอธิบายศีลธรรมคืออะไรนั้น ถ้าอ้างทางพระพุทธศาสนาจะช่วยให้เข้าใจดียิ่งขึ้น คือในทางพุทธศาสนา ได้วางระดับการเป็นพุทธศาสนิก และการปฏิบัติทางพระพุทธศาสนา ๓ ระดับ คือ

(๑) ระดับธรรมเนียมประเพณี ซึ่งเป็นระดับต่ำหน่อย ระดับนี้มักประกอบด้วย เชื่อผีและเคล็ดลางด้วย

(๒) ระดับกลาง คือ ศีลธรรม

(๓) ระดับสูง คือ โลกุตตรธรรม

ระดับศีลธรรม หรือผู้มีศีลและมีธรรม ณ ที่นี้ คือ ศีล ๕ เป็นหลักสำหรับปุถุชนทั่วไป และมีธรรมคู่ไปกับศีลทั้ง ๕ นั้นคือ–

๑. ศีล ไม่ฆ่าสัตว์ มีธรรมคู่กัน คือ ความเมตตา
๒. ศีล ไม่ลักทรัพย์ มีธรรมคู่กัน คือ สัมมาชีวะ มีอาชีพชอบ
๓. ศีล ไม่ประพฤติผิดในกาม มีธรรมคู่กัน คือ สันโดษ–พอใจในสิ่งที่ตนมี
๔. ศีล ไม่พูดปด มีธรรมคู่กัน คือ ความมีสัตย์และสัมมาวาจา
๕. ศีล ไม่เสพสุราสิ่งมึนเมา ซึ่งนำไปสู่ความประมาท มีธรรมคู่กันคือ สติ, ความไม่ประมาท

หรือจะพูดลำดับเสียใหม่อย่างชาวบ้าน ก็น่าจะว่า "ผู้มีศีลธรรม" คือ "ผู้ไม่เบียดเบียนใคร มีน้ำใจเมตตา ซื่อสัตย์สุจริต มีวาจาสุภาพ และมีอาชีพสุจริต"

อันดับต่อไป คือ การปลูกฝังศีลธรรมในเยาวชน

การอบรมเยาวชนด้วยคำพูดคำสอนไม่ค่อยได้ผล พอใช้คำว่าอบรมเมื่อใด เยาวชนมักจะนึกถึงคำว่ามาด่า หรือมาเทศนาให้แกฟัง จะนึกประท้วงในใจว่า ฉันโตแล้ว อย่ามาเทศน์ให้เสียเวลาเลย

การพูด และ อบรม จะได้ ผลดี ในเมื่อเด็ก ยังเล็ก อยู่ใน ครอบครัว อบรมโดยบิดามารดาหรือผู้ปกครองเอง และโดย ความใกล้ชิดด้วย ลักษณะที่ให้การอบรมนั้นประกอบด้วย

๑. ความรัก ความเข้าใจ ความเห็นใจ หรือความ เมตตา

๒. ความมีตัวอย่างที่ดี มีศีลธรรมของผู้ใหญ่เอง

การมีความรัก ความเข้าใจ ความเห็นใจ และมี ศีลธรรมของผู้ใหญ่นั้น ทำให้เด็กเกิดความอบอุ่น ซึ่งสร้าง มนุษยสัมพันธ์ของเด็กได้ดีที่สุด เกิดความรักใคร่และเป็นกัน เอง ไม่มีลักษณะที่ในปัจจุบันชอบเรียกว่า ช่องว่างระหว่างวัย หรือ Generation gap เลย ถ้าเป็นเช่นนี้เด็กจะเติบโตขึ้นพร้อม ด้วยความอบอุ่นและมีศีลธรรมด้วย

กล่าวโดยทั่วไปนั้น เมื่อเด็กโตขึ้นเป็นเยาวชนหรือวัย รุ่น ตอนนี้จะเข้าระยะที่เรียกว่าวัยรุ่น คือ จิตใจว้าวุ่นและวุ่น วายมาก ร่างกายเติบโตแตกเนื้อหนุ่ม พานขึ้น ฮอร์โมนเพิ่ม สูง ต่อมเหงื่อทำงานมากขึ้น มีกลิ่นตัว ความคิดฟุ้งซ่าน อยากก้าวหน้า อยากเป็นผู้ใหญ่ อยากทำความดี อยากมีชื่อเสียง แต่มาถึงตอนนี้ เขาวัยรุ่นนั้นเริ่มค้นพบจากสิ่งเปรียบเทียบว่า

ที่ผู้ใหญ่สอนให้เป็นคนดีนั้น แต่ก็มีตัวอย่างเห็นตำตาอยู่ว่าคนทำไม่ดี ก็มีคนนับหน้าถือตา ก็เกิดความสงสัยระแวง และเริ่มประท้วงสังคม ใคร่เห็นการเปลี่ยนแปลงของสังคมไปในทางตรงข้าม ซึ่งอาจไม่ใช่ทางดีมีศีลธรรมก็ได้ ซึ่งผู้ใหญ่โกรธมาก แต่ผู้ใหญ่ที่โกรธนั้นก็มักจะลืมเสมอว่า เด็กหรือว่าเยาวชนนั้นก็คือผลิตผลซึ่งผู้ใหญ่สร้างมานั่นเอง และจึงควรศึกษาให้เข้าใจต่อไปว่า ถ้าตนไม่ชอบใจในสิ่งที่ตนสร้างมาก็ควรต้องหันมาดูตัวเองอีกครั้งหนึ่งว่า ตนเองนั้นดีมีศีลธรรมแน่แล้วหรือ ? ไม่เบียดเบียนใครแน่หรือ ? มีเมตตาซื่อสัตย์ดีอยู่หรือ ? และมีอาชีพสุจริตดีอยู่หรือ ?

สำหรับการสอนศีลธรรมด้วยการปฏิบัติ จะได้ผลดีตามสมควร เช่น การพาเด็กไปวัดในวันอาทิตย์ด้วยตัวผู้ใหญ่เอง การพาเข้าค่ายพัก ฯลฯ ดังนี้เป็นต้น แต่ขณะเดียวกันก็อยู่ที่การปฏิบัติตัวของผู้ใหญ่ที่ดี มีศีลธรรม ซึ่งได้ผลดียิ่งขึ้น เด็กนั้นเหมือนเถาวัลย์ ซึ่งยินดีจะเลื้อยไปตามต้นไม้ใหญ่ ถ้าเป็นต้นไม้ใหญ่ที่ดี เถาวัลย์ก็เจริญงอกงามด้วย ในวิชาสุขภาพจิตมีคำขวัญซึ่งกล่าวประจำอยู่เสมอว่า

"พ่อแม่ดี ลูกมีศีลธรรม"

"ครูดี ศิษย์มีศีลธรรม"

"พ่อขี้เมา ลูกเกเร"

"เด็กเกเรไม่มี มีแต่ผู้ใหญ่เกเร"

และยังมีต่อไปอีกในโรงเรียนว่า "เด็กขี้เกียจไม่มี มีแต่ครูขี้เกียจ" คือครูขี้เกียจศึกษาว่า เด็กเป็นอย่างไร แล้วขี้เกียจหาทางแก้ไขที่สาเหตุ พอสั่งเด็กทำอะไร เด็กไม่ทำ ก็เลยพาลพาโลโทษว่าเด็กขี้เกียจ ดังนี้เป็นต้น.

เยาวชนโดยมากยังกำลังเรียนในโรงเรียน ดังนั้นโรงเรียนหรือสถาบันที่มีนักศึกษาเยาวชนอยู่ จึงเป็นแหล่งที่จะสอดใส่ศีลธรรมให้เด็กได้มาก

การสอนศีลธรรมในโรงเรียน และสถาบันการศึกษานั้นพึงสอนด้วยการกีฬา การบันเทิง และการสังคม.

การกีฬา ทำให้เด็กอดทน รู้จักแพ้ ชนะ อภัย รู้จักเอื้อเฟื้อ และรู้จักตรงต่อเวลา ซึ่งสามารถทำได้ เพราะเด็กวัยนี้มีจิตใจอยาก "เด่น" เป็นธรรมดา ดังนั้นก็พร้อมที่ "รับ" ฟังคำแนะนำที่จะให้เด่น ถ้าเด็กเอาเด่นทางการเรียนไม่ได้ ก็พอใจจะเด่นทางกีฬา และทางอื่น หรือยิ่งเด่นทั้งทางการเรียน

และกีฬาด้วยยิ่งดี การสอนจรรยาเด็ก เช่นเรื่องการตรงต่อเวลานั้นอาจสอดแทรกลงไปได้ เช่น เวลานัดกีฬา ต้องมาให้ตรงเวลาเป็นต้น การทำจริงและทำเสมอ ก็จะทำให้เด็กมีนิสัยตรงต่อเวลาได้ แม้ในโอกาสอื่น ๆ เมื่อเด็กรู้จักตรงต่อเวลา เมื่อโตขึ้นก็จะพกเอาความซื่อตรง ซึ่งก็คือความมีศีลธรรมต่อผู้อื่นด้วย เด็กนั้นอยากโต การกีฬาทำให้โต ถ้าไม่ได้เล่นกีฬาที่เป็นระเบียบ เด็กอาจหาทางออกทางเกะกะก็ได้

การบันเทิงนั้น เพื่อระบายอารมณ์ และรับเอาศีลธรรมในทางปฏิบัติและการแสดง การส่งเสริมละครในโรงเรียน ถ้าเรื่องดี ๆ จะเป็นประโยชน์มาก เด็กจะอุปโหลก (Identify) ตัวเองต่อบุคลิกภาพของตัวเอกของเรื่องโดยการประทับใจ เช่น ละครเรื่องพระเจ้าอาชาสตรู ของหลวงวิจิตรวาทการ จะดลใจให้เด็กเกิดความกตัญญูกตเวที และเรื่อง สมเด็จพระนเรศวรมหาราช ของอาจารย์สมภพ จันทรประภา จะเกิดความรักชาติกล้าหาญ เป็นต้น และเด็กที่ออกแสดงละครเอง จะเกิดความกล้าที่จะเผชิญต่อความจริงและต่อชีวิตในอนาคต นอกจากนั้นละครดี ๆ มักจะลงท้ายด้วยคติธรรมเสมอ ก็เท่ากับสร้างศีลธรรมในจิตใจเด็กไปในตัวด้วย

การสังคม มีหลายรูป และจัดได้ในชั่วโมงสังคมศึกษา เช่น กลุ่มพุทธศาสน์และประเพณี กลุ่มภาษาและหนังสือ กลุ่มประวัติศาสตร์ ดนตรี วรรณกรรม เป็นต้น. กิจกรรมลูกเสือและการอยู่ร่วมเป็นกลุ่มในค่ายพักต่าง ๆ ก็นับเนื่องในสิ่งนี้ด้วย

ทั้งนี้เยาวชนจะได้มีโอกาสสังสรร แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ระบายความรู้สึกอัดอั้นของตนได้มากขึ้น การพูดระบายอะไรออกมานั้น ไม่มีที่ไหนดีเท่ากับพูดกับเพื่อนที่เป็นผู้มีอายุรุ่นเดียวกัน และได้รับประโยชน์จากกันและกันมากด้วย สำหรับผู้ใหญ่นั้น ถ้าเด็กมีปัญหา จะพึงช่วยได้โดยการเข้าใจชีวิตพัฒนาทางจิตใจของเด็ก และโดยการเห็นใจ ถ้าเขาแสดงความคิดเห็น ก็ฟังเขา บางทีเขาจะมีอะไรดี ๆ ออกมาแสดง และเมื่อฟังเขา เพียงแต่ฟังเขา และให้ความนับถือเขาเท่านั้น เขาจะปีติภาคภูมิใจ เกิดความอบอุ่น หันกลับมาทำความดี มีศีลธรรมขึ้นอีกก็ได้

การทัศนศึกษาในบางโอกาส ต่อปูชนียสถานหรือสถานที่ประวัติศาสตร์ ก็สร้างประโยชน์ให้คติธรรมและศีลธรรมไม่น้อย

ผมได้มีโอกาสไปเยี่ยม ไว. เอม. ซี. เอ. ที่สาธรเมื่อเดือนที่แล้ว รู้สึกประทับใจมากที่ ณ ที่นั้น ได้ส่งเสริมศีลธรรม

ด้วยการกีฬา บันเทิง และการสังคม ดังกล่าวมา ซึ่งเท่ากับการสอนศีลธรรมให้เยาวชนนั่นเอง

ในบางประเทศและประเทศเราเองด้วย มีกิจกรรมเยาวชนสิ่งหนึ่ง คือ สนับสนุนให้เด็กเป็นอาสาสมัครในวงการต่าง ๆ เช่น อาสาสมัครช่วยสอนในโรงเรียนสอนคนตาบอด หรือในสถาบันสงเคราะห์เด็กพิการ ฯลฯ เขาจะได้รับการปลูกฝังให้เกิดความเมตตา และจะทดใช้ระบายความดุดันมีอารมณ์แรงของเขานั้น ทดใช้ไปในทางที่เป็นประโยชน์ ต่อมาเมื่อโตขึ้น เด็กอาสาสมัครนั้นกลายเป็นผู้มีศีลธรรม และสร้างศีลธรรมแก่สังคมต่อไปได้มากขึ้น

กิจกรรมของโรงเรียนนั้นจะได้ผลดียิ่งขึ้น ถ้าผู้ปกครองทางบ้านร่วมมือด้วย จะส่งเสริมเด็กได้ทั้งการเรียนและทางศีลธรรม ดังนี้สิ่งที่น่าสนับสนุนสิ่งหนึ่ง คือ สมาคมครูและผู้ปกครอง

ศูนย์เยาวชนและสโมสรโรตาแรคท์ เป็นอีกอย่างหนึ่ง เช่นที่สโมสรโรตารีธนบุรีจัด และถ้าจัดทำได้เสมอจะเป็นสิ่งดีงาม และสอดใส่ศีลธรรมได้มาก หลักการของศูนย์เยาวชนนั้นย่อมสนับสนุนให้เด็กทำ ไม่ใช่ห้าม ให้เด็กใช้เวลาว่างให้เป็น

ประโยชน์ เมื่อไม่ว่าง จิตก็ไม่ว่าง คือ ไม่คิดอกุศล ให้เด็กได้มีเงินบ้างโดยมีงานตอบแทน ไม่ใช่ได้เงินมาเปล่า ๆ การอยู่ร่วมกันในศูนย์ และทำงานด้วยกันนั้น จุดประสงค์มุ่งสร้างเด็กให้มีความรู้สึกรับผิดชอบ ให้รู้จักสิทธิและหน้าที่ และให้ทุกคนมีส่วนช่วยกันทำเพื่อส่วนรวม นั่นคือศีลธรรม

อนึ่ง มีข้อสังเกตว่า ระบบการลงโทษและการให้รางวัลในศูนย์เยาวชนนั้น ผู้ที่ทำผิด มีการลงโทษน้อยที่สุด แต่ผู้ทำชอบจะมีรางวัลให้เสมอ หลักนี้ เป็นหลักของวิทยาศาสตร์ทางพฤติกรรม (Behavioural Science)

และอันดับสุดท้าย ผมใคร่จะนำเอาวิชาสุขภาพจิตมาเล่าสู่กันฟัง ด้วยภาพนิ่ง ซึ่งจะให้ความเข้าใจว่า การแก้ไขหรือแก้ผู้ไม่มีศีลธรรมนั้น แก้ไขได้ผลน้อยมาก แต่การป้องกันและอบรมแต่ต้นในครอบครัวเมื่อเด็กยังเล็กนั้น ได้ผลดีตามสมควร

หลักเกณฑ์ ทางวิชาการสุขภาพจิตนั้น มีว่า

๑. สุขภาพจิต ตั้งต้นมาจากครอบครัว

๒. ครอบครัวหล่อหลอมบุคลิกภาพ

๓. ครอบครัวที่อบอุ่น สร้างเด็กให้มีศีลธรรม ไม่เกเร

บัดนี้ จะบรรยายภาพประกอบภาพหนึ่ง ซึ่งกำลังจะฉายต่อไป

ภาพแรกเป็นภาพโครงร่างแห่งครอบครัว ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ครอบครัวนั้นเป็นจุดตั้งต้นแห่งสังคม และเป็นจุดตั้งต้นแห่งความมีศีลธรรม หรือไม่มีศีลธรรมของสมาชิกในครอบครัวนั้นด้วย ในภาพนั้นแสดงโครงร่างของครอบครัวประกอบด้วยธาตุแท้สองประการ คือ ทางกายชีวภาพ ทางจิตใจและวัฒนธรรม กายชีวภาพหมายถึงสิ่งอันเนื่องทางกาย เช่น รูปลักษณะ ผิวของกาย สีของผม และพันธุศาสตร์แห่งรูปร่างของมนุษย์แต่ละเผ่าเป็นต้น ส่วนทางจิตใจ และวัฒนธรรมนั้นหมายถึงธาตุประกอบจากภายนอกร่างกาย จึงรวมทั้งสิ่งแวดล้อม สภาพเศรษฐกิจสังคม ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อทางศาสนา และอื่น ๆ ธาตุประกอบทางร่างกายและจิตใจนี้รวมกันเข้าหล่อหลอมบุคลิกภาพของมนุษย์ หรือ สมาชิกซึ่งอยู่ในครอบครัวนั้น และต่อมาก็จะเป็นบุคลิกภาพในสังคมด้วย ประเภทของบุคลิกภาพนั้นมี เช่น เก็บตัว เปิดเผย ก้าวร้าว ประสาทไว เป็นต้น จึงอาจเป็นบุคลิกภาพที่ น่ารัก น่าชัง น่าคบหา ฯลฯ และจึงอาจสอดคล้องต่อสังคม หรือขัดแย้งขัดขวางประทังสังคม เป็นผู้ขาดศีลธรรมไปก็ได้

ภาพสอง เป็นภาพความเกี่ยวโยงสัมพันธ์ต่อกันของ โรงเรียน ครอบครัว และชุมชน ภาพนี้แสดงให้เห็นถึงความเกี่ยวพันใกล้ชิดของโรงเรียน ครอบครัว และชุมชนทั้งสามนี้ครอบครัวเป็นหน่วยสำคัญที่สุด เมื่อเด็กเข้าโรงเรียน โรงเรียนจะรับไว้ได้เพียงระยะหนึ่งเท่านั้น พอได้ความรู้ตามสมควรก็จะกลับคืนครอบครัว แม้แต่เวลาเรียนปรกติ ก็จะอยู่ในโรงเรียนไม่กี่ชั่วโมง นอกนั้นก็จะอยู่กับครอบครัว ถ้าหากครอบครัวมีความสุข เด็กก็จะโตด้วยความอบอุ่น และก้าวไปสู่ชุมชนและทำงานกับชุมชนด้วยความมีศีลธรรม ถ้าหากการทำงานนั้นต้องการศึกษาเพิ่มเติมก็จะถูกส่งไปโรงเรียนอีก และเมื่อจบแล้วก็จะกลับสู่ครอบครัว และจึงต่อไปยังชุมชน เป็นวงกลมเช่นนี้เสมอไป

ภาพสาม แสดงภาพว่า ครอบครัวที่มีความสุขสร้างเด็กให้มีความอบอุ่น และมีศีลธรรมนั้นเป็นประการใด ภาพนี้แสดงง่ายและชัดว่า ครอบครัวที่มีความสุขคือครอบครัวที่มีความรักใคร่ผูกพันของสมาชิกในครอบครัวดี นั่นคือ ความผูกพันของพ่อ แม่ และ ลูก ตามปรกติทั่วไป พ่อและแม่ย่อมรักใคร่ผูกพันต่อลูก แต่ครอบครัวที่มีความสุขและมีลูกอบอุ่นที่

สุดนั้น คือครอบครัวที่พ่อและแม่รักใคร่กันแน่นหนา ดังจะเห็นในภาพว่า สายโยงจากพ่อมายังแม่นั้น เป็นเส้นสองเส้น ส่วนจากพ่อไปยังลูก หรือแม่ไปยังลูกนั้นเป็นเส้นเดียว คือถ้าพ่อแม่รักใคร่กันดีแล้ว ความรักใคร่อบอุ่นก็โยงมาหาลูกเอง และลูกก็เป็นสุขและมีศีลธรรมดีไปเอง ข้อนี้อธิบายเพิ่มเติมว่า พ่อแม่ที่จะรักใคร่กันดีนั้น มักเป็นพ่อแม่ที่มีศีลธรรม และเป็นตัวอย่างที่ดีต่อลูก และลูกก็โตขึ้นมาดีมีศีลธรรมตามไปด้วย เรื่องนี้ สมาคมคาธอลิกแห่งอเมริกา มีคำขวัญน่าฟังสำหรับครอบครัวประโยคหนึ่งว่า "ถ้าท่านรักลูกของท่าน โปรดรักแม่ของเขาเถิด"

ภาพสี่ และ ภาพห้า เป็นภาพของเด็กเกเร ติดยาเสพติด ขาดศีลธรรม เป็นภาพที่น่าทุเรศมาก ภาพแรกเป็นภาพเด็กวัยรุ่นติดยาเสพติดขนาดหนัก จนกระทั่งต้องฉีดยาเข้าเส้นโลหิตโดยตนเอง เพราะทนจะไปหาหมอไม่ไหว และกลัวหมอจะเอาผิดด้วย ในภาพมีคำเขียนไว้ว่าเป็น "ทาษ" คือทาษแห่งยา อีกภาพ เป็นภาพเด็กที่สกปรกที่สุด เพราะร่างกายทรุดโทรมจากการติดยา มักสวมเสื้อแขนยาว เพื่อปกปิดแผลรอยฉีดยาชอบสวมแว่นตาดำเพราะม่านตาขยายจากฤทธิ์ยา มี

กลิ่นตัวเหม็นจนไม่มีใครอยากเข้าใกล้ เด็กวัยรุ่นเหล่านี้ กำลังเติบโตอยากเป็นผู้ใหญ่ แต่ยังขาดความรู้และประสพการณ์ ทำอะไรผิด ๆ ถูก ๆ ก็ว้าวุ่นมากขึ้น ก้าวร้าวมากขึ้น อันเป็นทางออกของจิตใจที่ว้าวุ่น ถ้าสภาพของครอบครัวแตกแยก พ่อแม่ไม่เข้าใจกัน หรือบ้านแตก เด็กก็หนีออกจากบ้าน คบเพื่อนชั่วและเป็นจำนวนมากติดยาได้

ภาพหก เป็นภาพของภูเขาน้ำแข็ง ซึ่งก้อนน้ำแข็งนั้นเรามองเห็นเหนือน้ำแต่เพียงเล็กน้อยเท่านั้น แต่ใต้น้ำยังมีอีกมาก ภาพนี้เพื่อแสดงว่า เด็กเกเรขาดศีลธรรมนั้น เหตุหนึ่งเนื่องจากบ้านแตกแยกนั้นเป็นความจริง แต่ยังมีเหตุอื่น ๆ นั้นอีกมาก เช่น ฐานะทางเศรษฐกิจสังคม ทางวัฒนธรรม และทางสุขภาพร่างกายและจิตใจของเด็กเองเป็นต้น จำต้องศึกษาค้นหาสาเหตุนั้น ๆ ให้ละเอียดถ่องแท้ ด้วยความเข้าใจและเห็นใจ เมื่อพบแล้วก็จึงค่อยดำเนินการแก้ไข โดยการรักษาที่สาเหตุด้วยความเมตตา

ในท้ายที่สุด ผมใคร่ขอสรุปจากหลักวิชาการสุขภาพจิตจากภาพที่นำมาแสดงนี้อีกครั้งว่า

๑. เยาวชนมีศีลธรรมดี ตั้งต้นมาจากครอบครัว

๒. สำหรับเด็กเกเรไม่มีศีลธรรมนั้น พบได้เสมอว่า พ่อแม่มักจะโยนความรับผิดชอบให้ครู แต่ขอให้คิดดูด้วยความเป็นธรรมเถิดว่า เด็กนั้นอยู่กับครูเพียง ๖-๗ ชั่วโมงเท่านั้น นอกนั้นอยู่ที่บ้าน ดังนั้นจึงควรร่วมมือกันจริงจังศึกษา และร่วมกันป้องกันจะดีกว่า และถ้าจะคิดปลูกฝังศีลธรรมให้เยาวชนด้วยดีแล้ว พึงตั้งต้นมาตั้งแต่เป็นเด็กเล็กอยู่ในครอบครัว

๓. ขยายความให้ชัดขึ้นอีกว่า การแก้ไขเด็กให้มีศีลธรรมนั้นทำได้ยาก แต่การป้องกันไม่ให้เด็กมีศีลธรรมเสื่อมนั้นทำได้ดีกว่า

๔. เราทุกคนหรือพ่อแม่ทุกคนนี่แหละ คือ เป็นตัวนายสุขภาพจิต และนางสุขภาพจิต ซึ่งมีหน้าที่จะสร้างเยาวชนของเราทุกคนให้มีศีลธรรมดี จึงไม่บังควรปฏิเสธหรือละเลยหน้าที่และความรับผิดชอบอันมีเกียรติและศักดิ์นี้

พิมพ์ที่โรงพิมพ์ สำนักพิมพ์ สุภา 63/3 ซอยสุนทรพิมล ถนนจารุเมือง
กรุงเทพมหานคร สุภา วงษ์ชนะชัย ผู้พิมพ์-ผู้โฆษณา โทร. 516770